

*Pedagoginės
Aktualijos
Piličiausko
Akimis*

NR. 29

2008 m. gegužės 1 d.

PAPA-29

Šio numerio sveikinimai ir linkėjimai adresuojami ugdymo institucijos vadovui, - asmeniui, kurio tiesioginė pareiga – neutralizuoti konfliktines situacijas (kurių stygiaus, kaip žinia, šiandien nejaučia nei mokyklų bendruomenės, nei visuomenė...). Linkėjimo esmė: vyraujančią autoritarinę atmosferą, taikytą totalitarizmo metais, būtina keisti Meile ir Pagarba konflikto dalyviui – bendruomenės nariui.

Aktualija siūlo dar ir dar kartą susimąstyti apie lietuviškojo blogio fenomeną: kur slypi jo gilynės šaknys ir priežastys? Atsakymų paiešką Skaitytoją nukelia į sudėtingus pokario metus, o konkrečiai – į kolektyvizacijos laikus, galėjusius dažno lietuvių charakteryje ir vertybių panoramoje palikti labai nepageidaujamus pėdsakus – blogio genomus, manyčiau, turinčius lemiamos įtakos ir šių dienų jo gyvenimo nuostatoms, būties principams.

Publikacijoje Apsisprendime dėl ugdymo principų toliau tęsiama e-žurnalo skaitytojui jau žinomos knygos (L. Navickienė, S. Karalienė, A. Navickas, A. Pilčiauskas. Grožio ir Gėrio link, Klasės auklėtojo knyga.- Vilnius, 2007) vertybinių nuostatų ekspozicija. Manome, kad ši medžiaga ir toliau teiks mokytojui minčių ir idėjų renovuoti jo dalyko pamokų (o taip pat ir vedamų klasės valandėlių) turinį bei jų efektyvumą.

Doc. dr. L. Navickienė rubrikoje Praktikumai talpina ištrauką iš jau minėtos knygos, kurios tema ši kartą – „Meilė ir tolerancija“. Aktualijos analizė grindžiama eilėraščio (L. Navickienė. Laimės receptas) ir muzikos kūrinio (A. Navickas. Preljudas) integracijos pagalba. Tema paliečia pakantumo puoselėjimą kitokiai odos spalvai ar akių formai, kitokios nuomonės gerbimą ar netradicinio gyvenimo būdo toleravimą bei kitas mokiniams aktualias (ir šiuo metu skausmingai išryškėjusias) vertybines orientacijas ...

Publikacijoje „Muzikų rūpesčiai ir godos“ pateikiama keletas išvalgų, kurioms impulsą davė apsilankymas (2008 m. kovo 27 d.) respublikinėje metodinėje-praktinėje konferencijoje „Muzikinis ugdymas švietimo kaitos procese“. Šiame renginyje buvo perskaityta per dvi dešimtys idomių – turiningai prasmingų pranešimų. Du iš jų siūlome gerb. PAPA Skaitytojui. Tai dr. G. Balčiūno Muzikinis ugdymas: problemos ir galimybės ir L. Šimaitytės-Valaitienės Mokytojo kompetencijos svarba muzikinio ugdymo procese.

Solėja Karalienė tęsia publikacijų ciklą „Žiniasklaida – pagrindinė šių dienų asmenybės auklėtoja“ (žr. PAPA–24 - PAPA–28). Šeštajame šio ciklo straipsnyje „Tolerancija amoralumui – naujas auklėjimo metodas?“ autorė analizuoja 2008 m. balandžio 29 d. LNK laidą „Paskutinė instancija“, kurioje buvo aptariamos vis didėjančio mokinių smurto priežastys; rodomi N miestelio pagrindinės mokyklos mokinės egzekucijos vaizdai; pastarieji gretinami su analogišku Jonavos siužetu (LNK, 2007 m. gruodžio 11 d. laida); išryškėja totalinis Mokyklos bejėgiškumas...

Auklėjimo baruose pateikiama Klaipėdos apskrities auklėjamojo proceso lektorės-ekspertės Ilmos Agajan informacija apie Gargžduose vykusį etikos mokytojų seminarą, kurio dalyviai susipažino su Klasės auklėtojo knygos „Per grožį link Gėrio“ turiniu ir esminėmis nuostatomis.

*Te altruistinės Meilės žiedadulkės apvaisina mūsų šių metų veiklos Gegužės žiedus, kad 2008–ųjų vasara subrandintų gausų Dvasingumo derlių, nepaprastai aktualų alksančioms mūsų ugdy-
mo institucijoms, šeimoms, visuomenei!*

Nuoširdžiai

Albertas

2008 m. gegužės 1 d.

Gerb. Kolege,

gegužės mėnesio mintis ir nuoširdžiausius jausmus adresuojau Tau, formalaus ar neformalaus, ikimokyklinio ar bendrojo ugdymo institucijos Vadove. Kreipiuosi todėl, kad be Tavo pagalbos – esu įsitikinęs!- švietimo reforma ir toliau buksuos, palydima pačių nemaloniausių epitetu: „švietimo krachas“, „amoralumo smegduobė“, „žvėrėjanti mokykla ir visuomenė“...

Kodėl tokios didelės viltys, o drauge – ir atsakomybė!- deleguojama Tavosioms pareigoms ir Asmenybei? – Atsakymas labai paprastas: švietimo reformos esmė, jos būtinybė ir pagrindinė siekiamybė buvo ir tebėra **NAUJOS KOKYBĖS ŽMOGAUS**, bet ne kažkokių naujoviškų žinių, gebėjimų ar igūdžių (čia nekaltu apie kompiuterines technologijas, kaip neišvengiamą laiko dviasios palydovą) puoselėjimas. Juk Pitagoro teorema, vandens cheminė formulė ar Niutono dėsniai išliko tie patys, kokius ugdytiniams aiškinau ir sovietmečio mokyklose... Švietimo reformos strateginiai tikslai (beje, labai konkrečiai ir aiškiai išdėstyti Bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose programose, Išsilavinimo standartuose, Švietimo koncepcijoje, Švietimo įstatyme...) savo esme buvo ir yra orientuoti **žmogiškųjų vertybių kaitai**. Kokiai? – **Netolimoje praeityje vyravusi** chronišką įtarinėjimą, klasinio priešo paiešką, autoritarinius santykius, žeminantį viršininko poziciją ir pavaldinį ar net neapykantą pastarajam etc. mes, demokratinės valstybės piliečių ugdytojai, privalėjome – ir dabar privalome!- kęsti į civilizuotų kraštų visuomenėms būdingą Pagarbą ir Meilę Žmogui, Toleranciją jo įsitikinimams (odos spalvai, akių formai, kitokiam gyvenimo būdui...), Altruistinę pagalbą nesėkmingam ir t.t. Deja, demokratiškumo vaisių ilgesys kol kas vis dar primena žinomą horizonto fenomeną: prie jo artėjame, o jis vis tolsta...

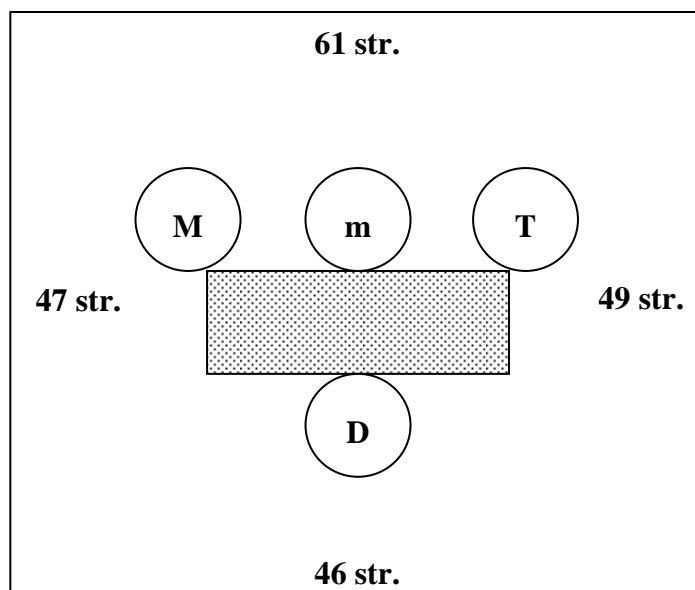
Čia norėčiau sušvelninti ir amortizuoti gerb. Skaitytojo kontrargumentus, kurie nukreipia mus į TV ekranus, kuriuose neretai matome faktus, liudijančius dažno mūsų emigranto fizines ir moralines kančias užsienio darbdavių valdose... Atseit, ir „ten“ demokratija pilna pūliuojančių žaizdų... Sutinku. (Bet juk sakoma: iš visų blogybių demokratija yra geriausia...) Tačiau nepamirškime fakto, kad į užsienio klondaikus daugiausia išvyko tie mūsų piliečiai, kuriuos vedė pagrindinis tikslas – ieškoti ne sektinų dvasinės atgaivos ar humanistinių vertybių pavyzdžių, o kuo greičiau praturtėti – pasigauti aukso veršį ir jį nuolankiai garbinti... Akįvaizdu,- bent jau labai tikėtina, kad tokių vertybių paiešką juos natūraliai nukreipė pas atitinkamų galvijų fermerius, t.y. abejojtinų vertybių tiražuotojus. (Kaip sakoma, „toks tokį pažino ir ant alaus pavadino...“) Todėl belieka tik apgailestauti dėl jų nesėkmingo pasirinkimo... O dabar grįžkime prie pagrindinės šio mėnesio siekiamybės – ugdymo institucijos vadovo reikšmės, t.y. jo milžiniškos įtakos, lemiančios švietimo reformos strateginių nuostatų įgyvendinimą.

Kaip žinia, jau senovėje buvo sakoma: „Verba docent, exempla trahunt“ – žodžiai moko, pavyzdžiai (pa)traukia. Taiigi, esu giliai įsitikinęs, jog **kiekvienai šių dienų ugdymo institucijai reikia bent vieno sektino pavyzdžio, kuris teiktų pradinį impulsą visos bendruomenės vertybinių (= švietimo reformos!) nuostatų kaitai**. Ir, suprantama, būtų optimalu, kad šiuo sektinu humaniško idealu taptų institucijos vadovas. Kitais žodžiais, mokyklų bendruomenės turėtų tapti liudininkais, kaip „bjaurusis ančiukas“ (pavyzdžiui, „direktorius karaliukas“) tampa gražuole gulbe – Vadovu Humanistu, visą savo profesinę – vadybinę ir ugdomąją veiklą grindžiantis **Pedagoginiu dvasingumu** – nesavanaudiška meile kiekvienam bendruomenės nariui, ją (Meilę) derindamas su **Išmintingu reiklumu** (žr.: Apsisprendime dėl ugdymo principų //PAPA-15). Tikėtina, kad ši nesa-

vanaudiškos Meilės ir Išmintingo reikšumo dermė natūraliai ragintų keistis ir kitus bendruomenės narius – vaduotis iš autoritarizmo liūno, drauge sklaidžiant Pedagoginio dvasingumo skėtį...

Kodėl drįstu reikšti tokias asmenines ir švietimo reformos viltis? - Skaitlingi pastarųjų mėnesių vizitai į bendrojo ugdymo institucijas, dalykiniai susitikimai su jų vadovais ir bendruomenių nariais akįvaizdžiai liudija, kad tokių sektinų pavyzdžių, ačiū Dievui, turime ne vieną ir ne du... (Gal būt, tokių mokyklų/gimnazijų bendruomenės ir jaučia poreikį organizuoti seminarus, analizuojančius žmogiškųjų vertybių sklaidos optimizavimą? - žr.: PAPA-26; PAPA-27; PAPA-28). Ką norėčiau patarti Vadovui, nuoširdžiai siekiančiam jo vadovaujamos bendruomenės narių santykių humanizavimo?

Pirmiausia norėčiau rekomenduoti „estetiškai ir teisiškai“ apiforminti savo darbo kabinetą: jame apsilankęs bendruomenės narys ar interesantas galėtų nesunkiai suvokti šeimininko **vertybinį credo**. Pastarąjį geriausiai galėtų liudyti kuklūs, tačiau prasmingai turiningi nedidelių plakatų tekstai. Pavyzdžiui, Vadovo ištikimybę Pedagoginiam dvasingumui galėtų atspindėti tokia mintis: „**Jeigu nori jaustis laimingas, išmok mylėti žmones**“... Išmintingą Vadovo reikšumą liudytų specialiai parinkti atitinkami Švietimo įstatymo straipsniai. Pavyzdžiui, ant vienos kabineto sienos kabantis plakatėlis, kuriame išrašytos **46 str.** nuostatos, liudija **esmines Mokinio (m) teises ir pareigas**; pasisukę į kitą sieną, skaitome **47 str. turinį**, reglamentuojantį mokinio Tėvų (T) **teisines galimybes ir atsakomybę**; pasižvalgę aptinkame ir **49 str. turinį**, **įpareigojantį Mokytoją (M) ir drauge garantuojantį jam saugias darbo sąlygas**... Kabineto šeimininkas nepamiršta ir **61 str.**, kuriame užfiksuota mokyklos vadovo (D) **atsakomybė**...

Suprantama, galima apseiti ir be šių „vaizdinių priemonių“: svarbu, kad Vadovo noras neutralizuoti konfliktinę situaciją būtų grindžiamas nuoširdžia **meile ir pagarba bei išmintingu** – civilizuotu **reikšumu** visiems konfliktinės situacijos dalyviams. Ši vertybinė nuostata svarbi ne tik „križės“ atveju: **Pedagoginis dvasingumas – mokyklos vadovo gyvenimo būdas, jo kasdienės būties išskirtinis požymis, nes jis – DIREKTORIUS – humanistas**, - švyturys, nuolat sklaidžiantis meilę ir liudijantis išmintingą reikšumą kiekvienam bendruomenės nariui. Būtent **čia ir turėtų prasidėti švietimo reforma**, tarp kurios strateginių dokumentų, tiesa, nesurasime tokio reikalavimo Vadovo

asmenybei, bet jis – esminis: „tarybinio direktoriaus gebėjimą ieškoti blato, t.y. pramušti pinigų, sukombinuoti dažų, linoleumo ar lentų, turi pakeisti **pedagoginis dvasingumas**“. Vargas tam vadovui, kuris tarp strateginių švietimo kaitos dokumentų panašaus turinio eilučių neįžvelgia... Vargas ir jo vadovaujamai mokyklos bendruomenei, mikrorajonui, visuomenei...

Tačiau grįžkime į mūsų Vadovo kabinetą (kuriame jo šeimininkas netrukus laikys egzaminą...). Konfliktinė situacija ši kartą tiesiogiai liečia mokinių ir dalyko mokytoją, tačiau sėkmingesniai jos neutralizavimui Direktorius pasikvietė ir mokinio tėtį... Dalyviai, besizvalgydami kabineto erdvėje, jau spėjo perskaityti ir sužinojo Šeimininko požiūrį į Laimę ir jos prielaidą – Meilę... Subtili detalė: garbūs svečiai „atsitiktinai“ susodinami taip, kad kiekvienam jų prieš akis kabėtų konkrečiai jį liečiantis Švietimo įstatymo straipsnis...

Didelė tikimybė, kad **Meilės ir Išmintingo reikšimo** (beje, ne tik kitam konfliktinės situacijos dalyviui, bet ir pačiam sau...) kontekste Vadovui tikrai turėtų pavykti civilizuotas problemas sprendimas... Pagaliau, tikėtina, gali paaiškėti, kad tai net ne jokia konfliktinė situacija, o paprasčiausias nesusipratimas... Ir užtikrinu: **didžiausią įtaką aiškinantis ši nesusipratimą turėjo ne iškabinti teisinio dokumento straipsniai, o pokalbio metu vyravusi dvasia** („Jeigu nori jaustis laimingas, išmok mylėti žmones“...)

Ir dar norėčiau atkreipti gerb. Skaitytojo dėmesį į vieną detalę: **ypatingai reikšmingas šiuo atveju turėtų būti rezonansas, kurį sukels neįprastos situacijos neutralizavimas**. Juk „konflikto“ dalyviai igijo neįkainojamą patirtį kitų panašių situacijų atvejais; mokyklos vadovas igavo didesnę pasitikėjimą savo galimybėmis ir gebėjimais skleisti humanistinio bendravimo įgūdžius; šoką patyrė autoritarizmo bacilos, pražūtingai veikiančios gležnus mūsų demokratijos daigelius; pradėjo rasti sąmoningas piliečio požiūris į naują gyvenimo būdą...

Jeigu panaši dvasia vyrautų taip pat ir mokyklos direkciniuose posėdžiuose, trimestro rezultatų aptarimuose, susitikimuose su mokinių tėvais, tai:

- ✚ pagaliau suvoktume, jog **baimė**, netolimoje praetyje buvusi nuolatinė mūsų būties palydovė, **demokratinėje valstybėje** (kai jos nariai žino savo neliečiamas teises, tik vis dar neišsąmonina pareigų...) yra **pati blogiausia konfliktinių situacijų sprendimo priemonė**;
- ✚ galėtume pagrįstai tarti – „**Direktoriau, Tu esi ne tik savosios mokyklos logotipas, bet taip pat švietimo reformos Viltis, Rankos ir Garantai!**“

Na, o tada, prasidėjus tikrajai švietimo reformai, galėtume kreiptis ir į kiekvieną mokytoją: **Mielas Kolega, Tu esi mokyklos vadovo moralinis atvaizdas klasėje...**

Palinkėkime vieni kitiems kol kas mums neįprastos Dvasingumo sėjos ir stropiai saugokime naujus daigus nuo tradicinių gegužės šalnų. Juk tai pirmieji **HUMANIZMO vertybių sklaidos bandymai! Ir, svarbiausia, be jokių finansinių išlaidų...**

Nuoširdžiai

Albertas

2008 m. gegužės 1 d.

Atgal

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Aktualija

Lietuviškojo blogio fenomenas: šaknys, priežastys, išvalgos

Juodųjų čempionatų nugalėtojai...

Pradžioje priminsiu daugeliui kolegų gerai žinomus – PAPA numeriuose ir susitikimuose su mokytojais jau ne kartą minėtus – mūsų kasdienio gyvenimo faktus, kurie (lyg kruvinai juodi potėpiai) nenutrūksta mai teploja mūsų būties dekoracijas:

- ✚ Pasaulinės sveikatos organizacijos duomenimis, Lietuvos vaikai vieni iš kitų tyčiojasi daugiausia...;
- ✚ kasmet nusižudo dvi moksleivių klasės...;
- ✚ pirmaujame savo noru Anapilin iškeliaujančių gyventojų skaičiumi...;
- ✚ mokiniai žudo savo tėvus, kaimo senokus, bendraamžius...;
- ✚ pirmaujame Europoje žūstančių autoavarijose skaičiumi...;
- ✚ auga nusikaltimai, reketas, plinta narkotikai ir kiti kvaišalai...;
- ✚ klasėse socialinių privilegijų prašo nepilnametės motinos...;
- ✚ mokyklos šaukiasi policininkų pagalbos...;
- ✚ nestebina sekso reklama, vyresniųjų klasių moksleiviui siūloma skirti 30 prezervatyvu/mėn.;

- ✚ skaitančiam žiniasklaidos gigantų „juoduosius puslapius“ ar žiūrinčiam TV „kruvinas zonas“ – sąmoningai formuojamas visagali Blogio įvaizdis (nes vyrauja amoralinė informacija – nužudė, nusižudė, pa(si)korė, papjovė, marino badu, daužė dviejų mėnesių kūdikį...;
- ✚ tūlam paaugliui epitetas „nusikaltamo pasaulio autoritetas“ – jau tapo patrauklia siekiamybe...

Generalinė priežastis – misijos išdavystė...

Dar tebus leista priminti tai, kas jau daugelį kartų rašyta ir kalbėta: pagrindinė priežastis, užtikrinanti Lietuvai pasaulio ar Europos juodųjų čempionatų nugalėtojų titulus, yra **abejingumas asmenybės auklėjimui – vertybių puoselėjimui, bendražmogiškų idealų diegimui**. Kitais žodžiais, vaiko sužmoginimo atsisakymas. Belieka priminti, kad šios nuostatos įsisišmoninimui mus paskatino APPLĖ kursų lektoriai, šią misiją delegavę šeimai, visuomeninėms organizacijoms ir Bažnyčiai.

Antra vertus, ir šioje vietoje išryškėjo lietuviškojo mentaliteto savitumai: strateginių švietimo kaitos dokumentų (Švietimo koncepcij-

ja, Bendrosios programos, Švietimo įstatymas ir kt.) išanginėse dalyse visur akcentavome asmenybės auklėjimo prioritetinę svarbą. Tokia žodinių deklaracijų ir praktinių veiksmų sankirta mums moralinių problemų nekėlė ir nebekėlė, kadangi... Bet apie tai kiek vėliau, nes šis paaiškinimas, manyčiau, paliečia kėrojančio lietuviškojo blogio šaknis...

Čia tik norėčiau pažymėti štai ką: esu įsitikinęs, jog **auklėjimo ignoravimas yra kenksmingas bet kokios šalies piliečių ugdymui.** (Atrodo, kad, išmokę mus klysti, dabar šią klaidą pagaliau suvokė ir patys amerikiečiai...) Kenksmingas jau vien todėl, kad norint sėkmingai mokytį, t.y. perteikti / įsisavinti žinias ir gebėjimus, lygiagrečiai būtina auklėti – įrodyti teikiamų paslaugų reikšmę – žinių bei gebėjimų svarbą. Kitais žodžiais, būtina suformuoti poreikį saviugdai, - **sumodeliuoti ištiesą motyvacijos sistemą, o tai įmanoma tik einant asmenybės auklėjimo keliu.**

Tačiau ši klaida savo pasekmėmis Lietuvos pedagogikai ir visuomenei buvo ypatingai žalinga, - kur kas pavojingesnė nei daugumos kitų civilizuočių valstybių sociokultūrinei raidai, nes tuo metu (kai mokytojai priėmė praktinį sprendimą eliminuoti auklėjimo siekiamybę¹) jos mokinių ir studentų dvasinė sveikata buvo ypatingai problemiška bei sudėtinga. Būtent didelė dalimi dėl šios – esu įsitikinęs: be blogos valios!- padarytos žalos šiandien perpildyti Lietuvos kalėjimai, kapinės gausiai pasipildė antkapiais, liudijančiais jaunų žmonių netektis, pasaulį šiurpiname kraupiais smurto pavyzdžiais...

¹Beje, patvirtinantį elementarią tiesą: švietimo reformas vykdė ne ministerijų kabinetuose sėdintys valdininkai, o mokytojas, kasdien praveriantis klasės duris. Juk, sutikime, jeigu tradiciškai suprantama auklėjimo misija, kaip minėjau, ir yra įteisinta ugdymą reglamentuojančiuose dokumentuose, tačiau pilietiškumo stokojantis mokytojas (jau nekaltu apie anarchijos veiksmų šalininką) visada suras aibę priežasčių savo veiksmams pateisinti ir pagrįsti (keletą tokių argumentų pateiksiu žemiau).

Lietuviško blogio giluminės šaknis

Kad suvoktume šių dienų lietuvių dvasinės sveikatos problemiško ir sudėtingo mas-tus, manyčiau, reikia sugrįžti į pokario metus ir prisiminti košmarišką 20 amžiaus vidurio pirmosios kolektyvizacijos pradžią.

... Pabandykime šiandien išivaizduoti ūkininko savijautą, kuris, apglėbęs savo įpėdinius, gaudžiai rauda ir juos atsiprašinėja:

- Atleiskit, vaikai, kad jus ubagais paleidžiu...
- Tėveli, ko verki? Kas atsitiko?
- Šiandien aš „laisvu noru“ kolchozui atidaviau mūsų visų globotą žemę ir arklius, visą tautos ūkio inventorių ir pakinktus...²

Bandykime suvokti, ką ši nacionalizacija galėjo reikšti konkrečios asmenybės žmogiškųjų vertybių sampratai ir jų hierarchiniam išsidėstymui. – Sunku išivaizduoti? – Sutinku, nes procesas artėja prie genų inžinerijos operacijos, kai vienu skalpelio braukimu iš žmogaus dvasinio kūno pašalinamas „genas“, amžiais buvęs „atsakingas“ už privačios nuosavybės saugojimą, kaupimą ir pagarbų jos perdavimą savo palikuonims, ateinančioms kartoms. O juk šis moralinis paveldas („genas“), šimtmečiais stropiai puoselėtas, tiesiogiai lėmė šeimos narių sąveiką ir tapatumą, pagarbų bendravimą ne tik su kaimynais, bet ir su Gamta (ieškant kūrybingo prisitaikymo prie jos galių, kas akivaizdžiai atsispindi tautos kalendorinėse šventėse, papročiuose, tautosakoje), atjautą elgetai ar nelaimėliui... **Sutikime, juk tai totalinė pri-gimtinių vertybių kastracija...³**

² Priminsiu, kad mokytojų tarpe, kuriuos amerikiečiai kolegos tąkart ragino atsisakyti mokinių auklėjimo misijos, buvo nemaža dalis minėtų „vaikų, raminusių savo verkiančius tėvus“...

³ Naivu klausiti, ar galėjo jos pasekmės tautos dvasinių vertybių raidai suprasti iš svetur į Baltupius atvykę lektoriai? Ar galima juos kaltinti? - Greičiau tuos,

Skłaidykime toliau atminties foliantus.

...Atsiradusį vertybinį vakuumą sovietinė propaganda bando užpildyti žadamo komunistinio rojaus vaizdais. Tačiau pastaruosiuos įtikinamai demaskuoja tremtinių, jau atsidūrusių šiame „rojuje“ (Igarikos, Krasnojarsko ir kt. kraštų dykvietėse), laišškai giminėms ir pažįstamiems Lietuvoje... Natūraliai kyla dvasinės ir fizinės rezistencijos banga... Bent jau to meto kaimuose sklاندo sunkiai suvokiamas moralinis verdiktas: **kolchozo turto vagystės Bažnyčia nelaiško nuodėme...** Deramai instruktuoti vaikai slapčiomis kėliami į aukštus medžius aplinkos stebėjimui, o tėvai tuo metu kultūvėmis ant patiestų paklodžių kulia javų pėdus, laukuose surikjuotus į gubas... Dar kartą bandykime suvokti sunkiai išvaizduojamą situaciją: **žmogus vagia savo turtą – grūdus, užaugintus savoje žemėje...** Ar daug Europoje rasime civilizuoatų valstybių, kurių didelė dalis dabartinių piliečių dar yra gyvi neperseniai buvusios amoralios egzekucijos aukos ir vykdytojai?

... Kolchozo javų sėja – grupinių vagysčių ir, deja, masinio svaiginimosi metas. Jeigu, pavyzdžiui, praeityje ūkininkas su kaimynu „ištuštindavo“ mažytį „Skaidriosios“ ketvertuką, tai ši atvejį jie ilgai prisimindavo ir atitinkamai komentuoatavo. Dabar gi kolchozėnikams „debesėlis“, „samanė“ ir visokėiausi panašūs surogatai tampa ne tik pagrindine „barterinių vagysčių valiuta“, bet ir **priemone, išplaunanti pareigos** (savo tautai, Tėvynei, o neretai – ir vaikams) **jausmą, įtvirtinanti filosofinius beprasmės būties principus...** (Kažin ar ne šiuose 20 amžiaus dešimtmečiuose glūdi šandieninių savižudybių, smurto prieš vaikus, besaikio gamtos niokojimo⁴ ir kitų socialinių nelaimių priežastys?)

kurie kvietė svečius, nepaaiškėnę „nacionalinių vertybių ypatumų“...

⁴ Prisiminkime tuo metu populiarią lozungą: „Mes neturime laukti malonių iš gamtos, - mes privalome jas pasiūmti patys“...

... Slenka metai... Kolchozai tampa kolūkiais⁵... Kai kur atsiranda socialinio optimizmo atšvaitų... Tačiau ir juos, deja, natūraliai „gesina“ turistų, pabuvojusių Vakarų pasaulyje ir drėsusių atvyrauti, išpūdžiai (pavyzdžiui, „imperializmas – tai pūvantis kapitalizmas, tačiau jo kvapas labai malonus“). Vienintelė to meto partija supranta, jog tikrasis ūkio nesėkmes⁶ būtina kompensuoti atitinkamai apdorojant žmonių sąmonę. Todėl tarybinio gyvenimo privalumus ir laukinio kapitalizmo krachą reguliariai aiškina atitinkamos TVR laidos, laikraščių vedamieji, „Žinijos“ lektoriai... Ši darbą organizuoja specialūs ideologiniai – propagandos skyriai...

Suprantama, įgyvendinant pastarąją svarbią misiją ypatingas vaidmuo tenka Mokyklai: vertybių išsąmoninimo linkme ji nuolat skatinama, ar net prievartaujama. Taip, šis darbas dėl daugelio priežasčių (pavyzdžiui, „vieną sakau, kitą galvoju, trečią darau“...; mokytojai, kaip dabar, taip ir tada, stoškojo auklėjamosios patirties, - jų pastangos neretai buvo akivaizdžiai moralizuojančios, drausminančios...) negalėjo būti efektyvus (antra vertus, šių dienų ugdymo institucijos panašius dalykus, kaip minėjau, geriausiai atveju tik... deklaruoja rašytiniuose jų vizijų aprašuose, arba iš viso nekalba)... Prisimenu, egzistavo gerai žinoma taisyklė: pamoka, kurioje nėra „auklėjamojo momento“ – bevertė. Šią nuostatą gerai žinojo ne tik mokytojai, bet ir mes, to meto mokėiniai. Todėl pamokoje esant koquam nors „svečiui“, natūraliai atsirasdavo abipusis ugdytinių ir ugdytojų supratimas⁷...

⁵ Tarp jų atsirado „pavyzdinių“ – nomenklatūros globojamų, arba jų pirmininkai mažiau vokoatavo...

⁶ Šiaip jau, kaip pamename, „popieriuje“ penkmečio planai būdavo viršijami ir įvykdomi pirma laiko...

⁷ Pasitaikydavo ir anekdotiškų atvejų (jų esu pateikęs e-žurnale PAPA-1 // www.piliciauskas.info).

Toli siekiantis paveldas...

Ir vėl tenką pačiam savęs klausti: ar ne čia slypi šiandieninio mūsų tautos prisitaikėliško ir be princingumo šaknys, radikaliai besikertančios su tikruoju pilietiškumu?

Tačiau vis vien drįstu teigti, jog tuo metu tautą nuo visiškos moralinės degradacijos gelbėjo dvi institucijos – Bažnyčia ir Mokykla. Suprantama, taip pat ir asmenybės šviesuliai⁸. Pagrindinė „nekalta“ priešinimosi forma – Ezopo kalba, kuri intriguodavo ugdytinius, turėdavo akįvaizdžiai paradoksalų poveikį⁹, o kartais, mokytojui einant ideologinio skustuvo asmenimis, keldavo net nerimą...¹⁰

Antra vertus, žinotina ir viena svarbi detalė, apie kurią šiandien beveik nedrįstame kalbėti: ugdymo procese prioritetą teikiant ne žinioms, gebėjimams, bet mokinio asmenybės aukšėjimui, jos įsitikinimų puoselėjimui, tarp pastarųjų greta politizuotos ir ideologizuotos

⁸ Čia nenorėčiau vertinti ar juolab – kaltinti fanatiškai itikėjusių komunistų ar komjaunuolių, veikusių savo įsitikinimų kontekste: kiekvieno asmens (jeigu jis ne kriminalinis nusikaltėlis) įsitikinimus norėčiau gerbti... Pasakysiu dar daugiau: burokevičių asmenybės įsitikinimai (bet, suprantama, ne jų nusikalstami veiksmai) man daugiau gerbtini už šimtus anų metų partinių sekretorių, kurie staiga – per vieną Atgimimo naktį! – tapo Nepriklausomos Lietuvos patriotais, šaukkliais ir vedliais... Vertybiniai įsitikinimai – tai ne kaliošai, arba purvabridžiai, kuriuos galima labai lengvai nusiauti ir tada vaikščioti jau su švariais batais... Toks žmogus, įsitikinimų laukę primenantis vėtrungė, yra neprognozuojamas ir todėl, manyčiau, tam tikra prasme – socialiai pavojingas...

⁹ Pavyzdžiui, mokytojas objektyvius faktus („Didžioji Spalio revoliucija Rusijoje įvyko 1917 metais, ir dabar visas pasaulis mato jos nenuginčijamas pasekmes“) pasakoja tokiomis kalbos intonacijomis, ir palydi tokiomis subtiliais veido mimikos judesiais, kad tik valios pastangų dėka pavyksta išvengti juoko ir išsaugoti reikiamą pamokos rimtį...

¹⁰ Nereti būdavo ir tokie atvejai, kai po sąžinės balsu pravestos pamokos išlydėdami mokytoją pagalvodavome: kažin, mielas ugdytojau, ar rytoj dar galėsi ateiti į pamoką?

demagogijos natūraliai pasitaikydavo ir tikrai kiltiui – bendražmogiškų vertybių, iškristalizuotų į moralinį kodeksą. Jame buvo nuostatų, šiandien, sutikime, galinčių tapti nebent nuostabos priežastimi: humaniški santykiai ir tarpusavio pagarba, sąžiningumas ir teisingumas, tarpusavio pagarba šeimoje, rūpinimasis vaikų aukšėjimu... Sutikime, jog šios dorinės ir dvasinės vertybės daug kuo buvo artimos Dekalogo Įsakymams (gal tik pirmieji trys daugiau erzino ateizmo propaguotojus...).

Taigi, šiandien galima kalbėti dar apie vieną paradoksą: nors Bažnyčia buvo atskirta nuo Mokyklos, šių abiejų institucijų auklėjamasis poveikis kai kuriais (septymiais?) atvejais buvo pakankamai artimas ir tuo pačiu – įtaigus¹¹... Kaip šiandien pasakytume, „auklėjimas vyko per pozityvą“...

Pateikti pusės amžiaus senumo pri(si)mini- mai, manyčiau, gali liudyti:

- ✚ **unikaliai sudėtingą** (to meto Europos kontekste) Lietuvos žmonių dvasinę sveikatą ir totaliai sujauktą žmogiškųjų vertybių sistemą;
- ✚ **didelės dalies to meto mokytojų nepasitenkinimą** prievartiniu mokinių auklėjimu, neretai tampančiu jų moralizavimu;
- ✚ iš svetur atvykusių švietimo kaitos specialistų – metodinės ir dalykinės pagalbos teikėjų – duotą „indulgenciją“, kuri išlaisvino šalies mokytojus nuo nemalonios (pagrįstai igrisusios?) jiems profesinės misijos ir tuo pačiu piliečių dvasinį sveikatinimą ir dorinimą palikę jų pačių nuožiūrai...

Akiųvaizdu, kad esama ir daugiau priežasčių, paaiškinančių ir pateisinančių lietuviško blogio fenomenalumą, piliečių abejingumą

¹¹ Prisiminkime ir tai, kad to meto žiniasklaidoje akiųvaizdžiai vyravo tik teigiamas herojus ir GLAVLIT'o išfiltruota rožinių vertybių informacija (žr.: A. Piličiauskas. Kur lietuvių pesimizmo šaknys? // Lietuvos žinios.- 2006 01 11).

žmogiškųjų vertybių puoselėjimui. Kitais žodžiais, galima kalbėti apie savotišką jų būties filosofiją, kurioje aktyviai pragmatinio prisitaikėliškumo, savanaudiškumo, savisaugos ir net apatijos, pesimizmo ar nihilizmo nuostatos, pastangos visą kaltę peradresuoti kitiems asmenims, ir pan. Štai keletas kupiūruotų nuomonių.

Jau per vėlu ką nors keisti: visi radome šioje sistemoje plaukimo būdą – kai kas į dugną burbuliuoja, kai kas šuniukų kapstosi, kai kas gelbėjimosi rato dairosi, kiti puičiausiai nardo ir bangomis mėgaujasi <...> Vienetai vadovų išdrįsta kalbėti, nė vienas iš jų nesiryžta dar ir veikti. Lieka, kaip sakiau, individualus kelias, savas plaukimo būdas... (Dialogas, 2006 05 26).

Biurokratinis mechanizmas galingas ir važiuoja be stabdžių. Oi, nelengva jį sustabdyti, pačiam poratais nepargriuvus. To daugelis ir prisibijome, dėl to ir tylime nuolankiai traukdami į šalį... Gal kas nors kitas sustabdys (Dialogas, 2006 05 26).

„Ekscelencija vakar prabilo apie patriotinį auklėjimą, kuris turėtų prasidėti mokyklose. Kvatojau visi gerklė. Dar vienas absurdas. Prarado visą kartą – ji net savo senelių vardų nežino – ir stebisi, kad jaunimas neprisimena Kalantos!“ (Dialogas, 2006 01 13)..

Apibendrinančios išvagos

Kodėl norėjau pateikti šį retrospektyvinių ekskursą? – Jau senovės graikai aiškino, kad sunkiausia yra pažinti save... Antra vertus, mūsų atveju ši, savęs išsamesnio pažinimo, siekiamybė galėtų būti ypač aktuali:

- 1) išsiaiškinius „genomus“, itakojančius mūsų pačių, vaikų ir anūkų „civilizuotumo“ lygį, galima modeliuoti priemones, efektyviau neutralizuojančias nacionalinio blogio fenomeną – jo gilumines šaknis;
- 2) ryškėja dažno tautiečio vertybinės nuostatos – „viena kalbu, kita – darau, trečia – galvoju“ kontūrai (todėl aktyviai sankirta tarp strateginių švietimo kaitos nuostatų, užfiksuotų atitinkamuose dokumentuose, ir

praktinės pedagogo veiklos ryškesnių moralinių kolizijų nekėlia);

- 3) „teisėtai“ vogęs valstybinį ir net savo (nacionalizuotą) turtą, šiandien dažnas tautietis nejaučia moralinio diskomforto „prichvatuodamas“ tai, kas jam iš tikrųjų nepriklauso (žemgrobų bylos, neteisėtai aptvertos paežerių zonos ir kt.) ar, juolab, vykdydamas dvasinę intervenciją prieš kitą asmenį;
- 4) šių dienų pradinukai ir darželinukai – kartą, pradėta jų senelių sueities (anuomet neretai vykusios „pilstuko“ ir „samanės“ fone) metu, ir todėl gali liudyti atitinkamas jų psichikos anomalijas...

Paminėjau tik keletą nacionalinių blogio ypatumų, kurie verti išsamesnių diskusijų, orientuotų ugdomojo proceso efektyvumui didinti.

Nuoširdžiai

Albertas

Atgal

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Apsisprendime dėl ugdymo principų

Tęsinys

(žr.: PAPA-12 – PAPA-28)

Publikacijų ciklo (žr. PAPA-28) tęsinyje buvo akcentuojamos šios mintys – **edukacinės Projekto nuostatos:**

[137] pilietiškumo ugdymo schema glaustai galėtų atrodyti taip: **prigimtinis mylėjimas** (šeimos narių → visų žmonių → gamtos → Tėvynės...) **žinojimo dėka pasiekia išsąmonintą meilės minėtiems subjektams lygi ir laisvumą** (t.y. teisių bei galimybių išmanymą), kuris aktyvina asmenybę **pareigingumui ir atsakomybei už savo veiksmus;**

[138] pilietiškumo ir dorinių bei demokratinių vertybių sąveiką akivaizdi;

[139] pilietiškumas Projekto kontekste suprantamas kaip baigiamoji asmenybės identiteto puoselėjimo siekiamybė, kurios pabaigos – galutinio, t.y. užbaigto rezultato – tikėtis neverta. Tai permanentinis, nenutrūkstamas vyksmas vis didesnio tobulėjimo linkme;

[140] pilietiškumas – tai empatinė veikimo taktika, reikalaujanti išsąmonintą pareigą realizuoti (išsakyti savo nuomonę) taip korektiškai, kad įtikintum kitą asmenį jo neižeisdamas;

[141] kažkas kažkada abipusę vieno asmens abejingumo kitam asmeniui grandinę (šiandien, deja, peraugančio į neapykantą, agresyvumą ir smurtą) privalėtų sutraukti!;

[142] vertybinis žmogaus auklėjimas vyksta ne tik mokyklos, t.y. bendruomeniniame, bet ir tautiniame bei valstybiniame lygmenyse.

Toliau tęskime edukacinių nuostatų, teikiamų knygoje „Grožio ir Gėrio link“, analizę.

Ugdymo slenkščiai. Sunkų tikėtis pilietinio aktyvumo ir pareigingumo, jeigu asmenybė vertindama dabarties situaciją ją nihilistiškai absoliutizuoja: tuo arba siekiama pateisinti savo pasyvumą, arba abejingumą visam, kas aplinkui vyksta¹². Tokios asmenybės norėusi nuoširdžiai ir ramiai paklausti: ką, Tavo nuomone, derėtų daryti, ir ką konkrečiai tu galėtum nuveikti (nuveikėi), kad situacija keistųsi? Kokią prasmę gali turėti pastovus kriticismas, jeigu neženengiama praktinio žingsnio bėdavočių šalinimui?¹³

Tenka apgailestauti, kad „burbenimo“ nuostatomis gyvena ir didelė dalis mūsų mokyklų mokytojų. Štai, pavyzdžiui, į „Dialogo“ klausimą – „Kaip elgiatės, kai norite pakeisti Jums nepriimtina tvarką mokykloje?“ – atsakiusiųjų respondentų nuomonės pasiskirstė taip:

- 50% burba bendraminčių būrelyje;
- 20% kreipiasi į administraciją;
- 18% pareiškia nuomonę susirinkime;
- 4% stoja į profesinę sąjungą;

¹² Apie tokias asmenybes konferencijoje „Tautiškumas ir pilietiškumas delokalizuotame pasaulyje: jaunuomenės ugdymo aspektas“ (VPU, 2006 05 25) kun. R. Doveiką kalbėjo, jog joms autoritetų nėra: Prezidentas – amerikonas; LR Seimo nariai – vagys, bažnytininkai – pedofilai, profesūra – plagiatoriai, mokytojai – inkvizitoriai...

¹³ Čia ypatingai tikėtų prisiminti rytiečių patarimą: „Geriau uždegti bent vieną žvakutę, negu nuolat kartoti, jog tamsu“.

- ✚ 4% kreipiasi į mokyklos tarybą;
- ✚ 2% skundžiasi aukštesnei instancijai¹⁴.

Taigi, puoselėjant asmenybės identitetą galima galvoti bent apie **tris laisvumo formas**:

1) laisvė produkuoti blogi, egoistiniais tikslais kęnkėti bendruomenei („Pietų ašigalio gyventojai“);

2) laisvė tylėti, t.y. gyventi pasyviai stebint, kas aplinkui vyksta (pasyvus dorovingumas) arba „burbėti“, tuo liudijant savo originalumą, kritinio mąstymo gebėjimą („Pusiaujo gyventojai“, kuriems priklauso nemaža dalis intelektualų, diskutuojančių negerovių tema, tačiau nesiimančių ryžtingesnių veiksmų);

3) laisvė **altruistiškai aukotis kitų labui, korektiškai liudijant asmeninį principingumą, pareigingumą ir atsakomybę** („Šiaurės ašigalio gyventojai“) [143].

Akivaizdu, kad identiteto ugdymo tikslu, kaip jau buvo minėta 1 skyriuje, būtina kuo daugiau „pusiaujo“ ugdytinių „perkelti“ į dvasinguosius „šiauriečius“, t.y. pilietiškai sąmoningųjų pusę, drauge silpninant „pietiečių“ pozicijas. Tokiam tikslui įgyvendinti esama dar nemažai neišnaudotų galimybių tiek šeiminiame, bendruomeniniame, tautiniame ir valstybiniame identiteto (= aktyvaus pilietiškumo) ugdymo lygmenyse. Pavyzdžiui, **Mokykla**, remdamasi jau pateikta schema, t.y. tikrai mylėdama savo ugdytinius, žinojimu puoselėdama jų laisvumo pojūtį, galėtų tuo pačiu ugdyti ir jų pareigingumą, principingumą, orumą ir atsakomybę [144]. O tai ir reikėtų pilietiškumo sklaidą bendruomenėje, šeimoje, tautoje, valstybėje¹⁵.

Tenka paminėti ir tuos ugdymo slenksčius (trikdžius), kuriuos suformuoja socialinė aplinka, arba, kitais žodžiais, tautinis, valstybinis identiteto ugdymo lygmenys, o konkrečiai – tariamas arba objektyvus visuomeninių organizacijų bejėgiškumas, valstybinių institucijų abejingumas asmenybės ugdymui, edukacinių pavojų neišmanymas etc. Beje, šiuos priekaištus neretai galima adresuoti tik netiesiogiai, nes (esant minėtam bejėgiškumui, abejingumui ir situacijos neišmanymui) pagrindiniu identiteto ugdymo slenksčiu norėčiau įvardinti **žiniasklaidą** [145]. Juk pastaroji neretai vadinama „ketvirtąja valdžia“, o tai reiškia (turėtų reikšti) ir jos moralinę atsakomybę ugdant piliečių identitetą tautiniu bei valstybiniu lygmenimis.

Antra vertus, žiniasklaida nėra savaiminis kokijs nors antgamtinės kilmės socialinis produktas, kurio primetamą valią (vertybių skalę) visi privalėtume be jokių išlygų priimti ir vykdyti. Demokratinėje valstybėje ketvirtosios valdžios veiklą taip pat turėtų reglamentuoti atitinkami įstatymai (tačiau ne deklaracijų lygmenyje, kaip šiuo metu galime apibūdinti esamą mūsų šalies situaciją...). Dabar, deja, galime teigti: **kokje esame mes patys, tokia ir mūsų žiniasklaida. Tiesa, galima ir alternatyvi tezė – kokias vertybes (bjaurastį, smurtą, prievartą etc.) propaguoja laikraščiai, TVR ir kitos žiniasklaidos formos, tokie ir esame** [146]. Galimas dar vienas teiginys: **kokią turime valdžią, koki pilietiškumo užtaisą savyje puoselėja nevyriausybinės organizacijos, tokia šalyje toleruojama ir žiniasklaida, tokiomis vertybėmis ji nuolat maitina piliečių sąmonę...**[147].

¹⁴ Dialogas, 2006 01 13.

¹⁵ Beje, galima galvoti, kad šie aktyvumo daigai, t.y. laisvėjimas ir pareigingumas, orumas ir principingumas, ugdytinių tarpe jau pradeda vis aktyviau reikštis. Štai, pavyzdžiui, 2006 m. septyni abiturientai po valstybinio gimtosios kalbos egzamino skandalo padavė į teismą Švietimo ministeriją už jiems padarytą moralinę žalą; „Motuzai, ar tu girdi? Esame labai

pikti. Duokit kelią abiturai – mes ne Donelaičio būrai“, – tokias eiles prie Šiaulių švietimo skyriaus skandavo dėl egzaminų skandalo protestuojantys abiturientai“ (Dialogas, 2006 06 09); “Klaipėdos universiteto studentai užkūrto kelią trims žinomiems profesoriams <...> kandidatuoti į trijų katedrų vedėjų postus“, kaip viršijantiems leistinq amžiaus cenzą (Dialogas, 2006 06 16); ir kt.

Būtent šiuo aspektu kalbant apie tautinio ir valstybinio identiteto ugdymo lygmenis šiame ugdymo proceso etape neišvengiamai ryškėja auklėjamojo pobūdžio problemų, kurių vieną kitą noriu paminėti. Pavyzdžiui, eteryje lietuvių liaudies dainos tapo jau nemadingos, jų neišgirsi oficialioje – pirmojoje Nacionalinio transliuotojo TVR programoje; sunku patikėti, tačiau čia draudžiama taip pat transliuoti ir lietuvišką chorinę muziką (nors dainų šventės įtrauktos į UNESCO kultūros paveldo sąrašą...). Už tad su pasimėgavimu žiniasklaida garsina „naujos žvaigždės estetiškai tautinį ir vertybinį credo“, kuriame neigiama visa, kas tautiška¹⁶...

Sutikime: paaugliui tai daro didžiulį poveikį. Juolab, kad mokykloje deramo įvertinamojo atkūrio jis negauna, nes mokytojai, kaip žinia, auklėjimu neužsiima. Taigi, **Mokykla kapitučiuoja prieš totalinę žiniasklaidos invaziją, sistemingai griaušančią tautiškumą ir valstybingumo pamatus [148]**. Nesigirdi ir protestuojančio „LTPF“ – Lietuvos tėvų-piliečių forumo – balsu. Ritamės ten, kur neabejotinai bus žymiai blogiau, negu dabar turime...

Dar vienas slenkstis, kurį reikėtų su atsakomybe įveikti. Tarkime, mums ugdytinio asmenybėje pavyko „prižadinti“ meilę Tėvynei, o žinojimo lygiu ši jausmą pakėlėme iki didžiavimosi ja. Tačiau ar galime būti tikri, kad susižavėję mokiniai išdidžiai dainuos „Lietuviais esame mes gimę...“? – Deja, mažai tikėtina. Kodėl? – Kaip minėjau, šis nuostabus meilės jausmas ilgainiui turi tapti abipusiu, nes priešingu atveju neveiks, jau minėta, schema: **„Meilė →← pasitikėjimas →← žinojimas**

¹⁶ „Atsirado blogų mergaičių daina, o laidos „Kelias į žvaigždes“ dalyvės jau reklamuojasi užrašu „Bad girl“ ant kėlnių užpakalio: suprask, bloga mergaitė, kaip gražu ir madinga tokiai būti. Arba „Danguje“ dalyvaujanti mergelė platina savo išmintį, esą lietuviškai dainuoja tikrai „diedai ir komunistai“. „Normalūs“, kaip ji, tik angliškai... Ačiū Dievui, jai paprieštarauja laidos dalyviai vaikinai...“ (Dialogas, 2005 11 04).

→← laisvumas, laisvė →← pareiga ir atsakomybė“. Taigi, kyla tiesmukas, tačiau pagrįstas klausimas: ar Tauta šiandien myli vaikus – mūsų ugdytinius¹⁷? (Ar galime ištarti netolimoje praeityje mėgtus kartoti M.Gorkio žodžius: „Tarybų Sąjungoje yra vienintelė privilegijuota klasė – vaikai“?)

Taip, folkloro fonduose surasime nuostabių lopšinių, liudijančių žmonių meilę vaikams¹⁸, subtilių pamokymų, persergėjimų... Tačiau juk šių dienų realybė verčia abejoti suaugusiųjų meile vaikams jau vien todėl, kad gimstamumų skaičius yra pavojingai sumažėjęs!¹⁹ Nesant abipusės meilės, kaip jau buvo minėta, neveikia specialus sąveikos **Meilė →← pasitikėjimas** ryšys. Šioje vietoje nutrūksta ir tolesnis grandinės veikimas: nyksta poreikis artimiau pažinti abejingą man objektą / subjektą (**pasitikėjimas →← žinojimas**); netenka kalbėti apie sąveikos laisvę, o tuo pačiu – ir apie ugdytinio pareigą bei atsakomybę Tautai... Pagalvokime, kaip galėtume įveikti šią pedagoginę akliavietę?

Pozityvo išbandymas. Tradicinis kelias būtų – pasmerkti prie „lovio pripuolusius ir lietuvių išdavusius“. Tačiau toks kriticizmas ar negatyvizmas šio leidinio principų kontekste yra mažiau priimtinas, nes autorių nuostatos, kaip buvo minėta (žr.: [15] ir [16] nuostatas // PAPA-13),- mokinių vertybes ugdyti „per pozityvą“. Juk užsiciklinimas negatyvizmo pinklėse turi pavojingai „viliojančių alternatyvių blogybių“. Pavyzdžiui: „valdininkai vagia, tai

¹⁷ Priminsime, kad vadovaujantis Jungtinių Tautų Organizacijos dokumentais, vaiko amžius apima žmogaus gyvenimo tarpsnį iki 18 metų.

¹⁸ Žr., pavyzdžiui: L. Navickienė, A.Navickas. Būsimųjų mamų dainos.- Vilnius: Kronta, 2005.- 108 p., 2 kompakt. plokšt.

¹⁹ Ir čia neturėtume savo situacijos teisinti blogomis materialinėmis sąlygomis. Juk Estijoje pastaraisiais metais jaučiamas gimstamumo bumai, o Skandinavijos šalyse, kur pragyvenimo galimybės tikrai didesnių problemų nekelia, akivaizdi „lietuviška situacija“...

kas man belieka?“; „visų pirštai į save lenkti“²⁰...

Tačiau pozityvi taktika mūsų mokyklose kur kas mažiau išbandyta. Ir vis tik **pakvieskime ugdytinius susimąstyti dėl prasmės aukotis jų pačių būsimųjų vaikų gerovei [149]**. Suprantu, toks raginimas šiandien daugelį gali paskatinti ironiškai nusišypsoti, tačiau priminsiu, kad mūsų atveju jau kuris laikas vyksta asmenybės vertybių ugdymo procesas; kad auklėtiniai jau yra diskutavę dvasingumo, aktyvaus pilietiškumo ugdymo klausimais... Tai gi, kodėl neverta altruistiškai dirbti tautos labui, kad palikuonys galėtų didžiulis savo tautine priklausomybe? (Kiek tokių pavyzdžių turime – knygnešiai, varpininkai, aušrininkai, rezistencijos dalyviai...)

Praverstų ir **diskusijos apie laimės, patiriamos paskutinę būties akimirką, lygiavertiškumą**. Pavyzdžiui, kas geriau: 1) padariau viską, kad vaikai didžiutuosi, esą lietuviai, ar 2) padariau viską, kad surinkčiau milijoną? Kadan gi antrasis atvejis dabartiniams mūsų vaikams gali pasirodyti labai viliojantis, jis taip pat galėtų tapti diskusijų objektu, priveddamas jau prie kitos alternatyvių situacijų poros, t.y. kas geriau: 1) sėdžiu tylų vasaros vakarą su savo vaikais kukiame sodo namelyje ir visi drauge gerimės saulėlydžiu, lakštingalų balsais, ar 2) sėdžiu jau aštuntus metus Lukiškių izoliatoriuje ir galvoju apie sukauptus milijonus²¹?...

²⁰ Tipišką nusivylusio mokytojo nuomonę, kurią galime girdėti mūsų šių dienų mokykloje: „Kodėl turėčiau būti patriotas šalies, kuri man atvirai spjauna į veidą? Kodėl turėčiau meluoti vaikams, kad reikia didžiulis savo kraštu? Pradėkite, gerbiamieji vadovai nuo savęs: kokių gi pavyzdžių mes, mokytojai, pateiksime savo vaikams, jeigu valdžioje melagiai ir vagys. <...> Nemoku diegti patriotizmo vaikams, kurių tėvai dirba užsienyje, kokiame nors pamidoryne.<...> Nemoku diegti patriotizmo asocialių šeimų vaikams – jų alkanų pilvų urzgimas užgožia mano žodžius“ (Dialogas, 2006 01 13).

²¹ Vertybių auklėjimo tikslu (siekiant mokyti iš kitų padarytų klaidų) galėtų būti svarbios, užjaučiančiai

Glaustai paminėsiu dar kelis žiniasklaidos, kurios šiuo metu realiai nekontroliuoja demokratiniai civilizuotos valstybės vystymosi poreikiai, smūgius piliečių tautinio ir valstybinio identiteto ugdymui.

... Ištas dienraščio puslapis(!) skaitytojui pateikia keturias „karštas“ informacijas apie tai, jog: „žaviosios aktorės Audrey Hepburn juoda suknelė, kurią vilkėdama ji filmavosi 1961 metų filme „Pusryčiai pas Tifani“, gruodžio mėnesį bus perduota už 50-70 tūkstančių svarų sterlingų“; „Hollywoodo aktorius Bradas Pittas neves Angelinos Jolie, nes tebėra sukūrėtas skyrybų su Jennifer Aniston“; „Po kelis mėnesius trukusių derybų Hollywoodo žvaigždė Nicolas Cage'as Vokietijos Bavarijos žemėje įsigijo apleistą pilį“; australų popmuzikos superžvaigždė Kylie Minogue išleis savo vardu pavadintus kvepalus, kurie bus švelnūs, stiprūs, gundantys, žavūs ir žaismingi (Lietuvos žinios, 2006 07 28).

Drįstu teigti: **kol Mokykla išliks abejinga kryptingam vaiko asmenybės auklėjimui, o žiniasklaida primygtinai įrodinės, kad juodos suknelės kaina yra svarbesnė informacija už tą, kad motina padovanojo savo inkštą sergančiam sūnui; kol apleistos pilies įsigijimas bus reikšmingesnis už faktą, kad niekieno neskatinama neigalioji iš savo siūlų mezga vilnones pirštines ir žiemą jas nemokamai dalija praeiviams; kol nesuvokšime, kad internete „paskendęs“ vaikas pavojingai rizikuoja prarasti tautinį identitetą; kol...- tol tautiškumo ir pilietiškumo ugdymas Lietuvoje tebus tuščia vidurė abstrakcija, o mes visi ir toliau pavojingai slinkšime kosmopolitizmo ir globalizmo, propaguojančių materialinių vertybių prioritetus prieš etnines, teritorines, valstybines, dvasines ir kitas vertybes, link [150]**. Būtent šioje situacijoje akivaizdus bendruomeninio ugdymo

(bet ne niekinančiai!) pateikiamos, H.Daiktaro, V.Uspaskicho, M.Chodorikovskio, S.Huseino (garsėjusio ne tik žiaurumais, bet ir aukšniais pisuarais bei unitazais, paaukšnotais kardais ir šautuvais, bet 2006 12 29 užbaigusio šios žemės kelionę kartuvėse...) ir kt. milijonierių biografijos, liudijančios pražūtingo keliaklupsčiavimo prieš „aukso veršį“ pasekmes...

dramatizmas: prieštara tarp ugdytojo noro ir jo praktinių galimybių. Juo labiau skaudu, kai žinai kitų šalių tautinio ir valstybinio lygmens pastangas puoselėjant asmenybės identitetą²². Todėl neturėtume stebėtis mokytojos širdgėla: „Vaiko prie televizoriaus praleistas vakaras dažnai nubraukia visos dienos ar net savaitės mokytojo, auklėtojo darbą“²³.

(Tęsinys kitame numeryje)

Atgal

²² Vėl, manytume, tikslinga pacituoti V. Povilionienės mintis: „Graikijoje gyvendama sužinojau, valstybė remia folklorą ir klasiką. Visi kiti menai – kaip Dievas duos. Graikams folkloras labai svarbus. Per visas graikų televizijas yra folklorui skirtų laidų.<...> Mane labai žavi, kad graikų „popsas“ labai sumišęs su liaudies daina. Prestižiniai graikų restoranai per parą tik dvi valandas groja užsienietiška muziką. Visas kitas valandas – tik graikišką tautinę muziką. O pas mus? Kąžkodėl pas mus keistai suprantama: jei folkloras, tai būtina visi turi būti su drobinėmis kelnėmis, juostomis susirišę, su dalgiais rankose. Taip šiais laikais jau nėra. Tie patys graikai, ispanai labai žiūri, kaip savo folklorą pritaikyti prie šiuolaikinių sąlygų (tada jis kitaip žmonių ir priimamas). Pabandykit įkalbėti šiuolaikinių nuo kompiuterio atitrauktą vaiką dainuoti piemenėlio dainą „Ganiau palšus jautelius“. Pabandykit jį įtikinti, kad labai romantiška keltis 5 val. ryto, eiti basam per rasotą žolę, paskui jas pasišildyti šiltam karvašūdyje, kaip darydavo anų laikų piemenukai. Niekaip neįtikįsi. Pasikeitė laikai, mūsų požiūris. Į liaudies dainas, į jų prasmę kąžkodėl mes patys be reikalo žiūrim kaip į atgyveną, kurios jau nėra. Pažvelkime kitaip. Viskas liko, jausmai tie patys, tik žodžiai pasikeitė. Pasižiūrėkit, dabar visos dainos apie meilę, o meilės visiems kaip trūksta, taip trūksta. Nes meilė, kaip ir Tėvynė, būdavo šventa. Apie tai būdavo kalbama subtiliau. Ir tos erotikos daug buvo, bet ne tiesioginiais žodžiais“ (Lietuvos žinios, Laisvadieniai, 2006 06 07).

²³ Dialogas, 2005 11 04. Apie pavojingai kenksmingą žiniasklaidos poveikį šalies sociokultūriniam vystymui taip pat žr.: „Visuomenės pilietiškumas ir neigalumas: situacija, priežastys, sąveika“ // PAPA-14 / Aktualija.

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Tęsiame publikacijų ciklą „Praktikumus“, kuriame talpinamos auklėjamosios temos iš Auklėtojo knygos „Grožio ir Gėrio link“.

1. 4. 2. Meilė ir tolerancija

Lolita Navickienė

„Mylėkime nevaržydami, vertinkime – neteisdami, kritikuokime – nepriešištaudami, nes būti tolerantiškų – tai nereiškia būti abejingu, bet būti darniu įvairovėje“.

Vykintas Augustaitis

Integracija: *muziką Preliudas (CD Nr. 8)
poezija „Laimės receptas“*

Įvadinė informacija

Kaip teigia Tarptautinių žodžių žodynas, tolerancija (lot. tolerantia – kantrybė) – tai priešingos nuomonės, įsitikinimų gerbimas, pakanta. Tačiau ši sąvoka yra žymiai platesnė. Tai ir kitų žmonių teisės į gyvenimą ir orumą pripažinimas, skirtybių gerbimas, jų teigiamų pusių, unikalumo įvertinimas, papildomų galimybių išvėlgimas, gebėjimas skirtingoms grupėms numatyti naudingus bendrus tikslus. Tik tolerancijos dėka žmonės išmoksta siekti aiškių tikslų ir kovoti su nepakantumu, atsisakyti tradicinio mąstymo, užmiršti praeitį vardan geresnės ateities. Tačiau ten, kur yra tolerancija, ten nėra vietos abejingumui. Tikroji tolerancija yra kuriama ant aktyvios atsakomybės pagrindo, tad skirstymas į „savus“ ir „svetimus“ šiuolaikinėje visuomenėje jau tapo atgyvenęs.

Pabandykime praktiškai panagrinėti, kas yra tolerancija. Tuo tikslu visi tapsime viena šeima. Susiskirstę į keturias grupes turėsite atstovauti vieną šeimos narį. O jų bus keturi: mama, tėtis,

sūnus ir dukra. Kiekvienu grupė gaus po savo nario charakterio ir pomėgių apibūdinimą, kuri turės pristatyti visai klasei, kartu komentuodami, kokius pomėgius kiti šeimos nariai turėtų toleruoti, o kokiems – neturėtų likti abejingi. Charakterio ir pomėgių sąrašą grupė gali papildyti ir taip pat argumentuoti, t. y. paaiškinti, ką šeimos nariai turėtų toleruoti ir kodėl, o kam ir kodėl neturėtų likti abejingi.

Mama:

Mėgsta megzti, žiūrėti įvairius kino filmus ir serialus, vaikščioti po parduotuves, plėpėti su draugėmis; nemėgsta masinių švenčių, svečių; jai labai rūpi, ką kaimynai veikia; myli gėles, nemylti naminių gyvūnų, rūpinasi namų švara; mėgsta gaminti valgius, greit supyksta ir dažnai priekaištauja, mėgsta tylą ir ramybę...

Tėtis:

Mėgsta žiūrėti sporto laidas, susitikti su draugais, meškerioti; susidomėjo religine sekta; rūpinasi namais, jų saugumu, remontais; mėgsta keliauti, nemėgsta žemės ūkio darbų, vairuodamas automobilį mėgsta greitį; domisi naujais mašinų modeliais, muzikos įrašais ir mėgsta garsiai klausytis muzikos; nepatinkliai žiūri į žmones, įtarus, pavyduliauja žmonai, myli vaikus, labai myli savo motiną, konfliktuoja su savo gimine, mėgsta masinius renginius...

Sūnus:

Mėgsta buvoti internete, žaisti lauko tenisą ir važinėti riedučiais, klausytis muzikos, kalbėti per skype'ą su draugais; mokosi gerai, aktyviai dalyvauja mokyklos parlamento veikloje; punktualus, pedantiškas, rūpinasi savo kambario tvarka, išneša šiukšles, padeda dirbti namų ruošos darbus; mėgsta įvairius susibūrimus ir vakarėlius, konfliktiškas, pašaipus, turi „aštrų“ liežuvį, nevengia pasipuikuoti savo fiziniu pajėgumu, mėgta pasigirti; turi kelis draugus ir jiems yra ištikimas, nevengia apkalbėti kitų; lengvai bendraujantis, pakantus seseriai...

Dukra:

Mėgsta „sėdėti“ internete, klausytis muzikos, sau kurti rūbus (juos puošti, siuvinėti); didelis dėmesys savo išvaizdai, kuria stengiasi išsiskirti iš bendraamžių tarpo (prisivėrė auskarų, iš plaukų pasidarė skiauterę ir ją nudažė įvairiomis spalvomis, ant rankos ir blauzdos išsitatuiravo skorpiono ženklą); sunkiai bendraujanti, slepia savo jausmus, ilgai nešiojasi pyktį savyje, nemėgsta tvarkyti namų (jai labiau priimtina „kūrybinė“ netvarka); nemėgsta svečių, mėgsta vienatvę, labai geros nuomonės apie save, puikiai mokosi, mėgsta gaminti valgi, konfliktuoja su broliu, labai gražiai piešia, ištikima draugė...

Mokytojas turėtų bent 10 minučių skirti užduoties pasirengimui, po to išklausyti kiekvienos grupės šeimos nario toleruotinų ir koreguotinų būdo savybių sąrašo bei jų komentaro. Pedagogas turėtų skatinti moksleivius pateikti savo samprotavimus neigiamų būdo savybių taisymo, panaikinimo tema (pavyzdžiui, ką „mamos“ grupės moksleiviai galėtų patarti „dukros“ grupei tatuiruočių ir auskarų vėrimosi klausimu, ar „sūnaus“ grupė – „tėčio“ grupei dėl nepatinklaus požiūrio į žmones, įtarumo ir pavyduliavimo).

Ugdomosios veiklos nuostata

Mes aptarėme šios šeimos narių toleruotinas ir koreguotinas būdo savybes. Tarkim, jog vienas šios šeimos narys sukūrė laimingos šeimos receptą. Pasiklausykite.

Laimės receptas

*Namuos susiraskite jaukų kampelį,
Svetainėj, virtuvėje būti jis gali.
Paimkite seną močiutės puodelį,
Gal dar pasoginį josios šaukštėlį.*

*Tada pažvelkit rimtai į šeimyną,
Tegu visi patarti mėgina.
Nežvilgčioja niekas į savo kaimyną,
O galva sava duoda ši patarimą.*

*Mama lai pradės galvoti receptą,
Vaiškams taip pat tylėti neverta.
Ir tėtis paantrins – galimybė yra,
Laimės receptą sukurt su šeima.*

*Nusprendėm paimti žiupsnelį gerumo,
Ir tolerancijos, ir atlaidumo.
Dar šaukštą bendravimo, pūdą tiesos,
Ir ne pajuokiančios, o nuoširdžios.*

*Manierų gerų dar reik kilogramo,
Dalijimosi, ir nerėkti – „Čia mano!“
Ir nuotaiką gerą idėt su kaupu,
Tada namuose būna šeimai jaukų.*

*Aiškumo minčių įpylėme litrą,
Supras visi, kas buvo sakyta.
O išvaizda kur? Jos reikia geros,
Kortelė vizitinė čia juok šeimos.*

*Meilės atriekti patarsim gausiausiai,
O išdidumą – idėti paskiausiai.
Tegu šių šeimą giria kiti:
Draugai, kaimynai ar šiaip sutikti.*

*Kai viską sudėjot – maišykite švelniai,
Tada į širdelės formelę atsargiai
Sudėkite viską ir kepkit ilgai,
Vis pasižiūrint kas kartą stropiai.*

*Kai viskas iškepę – darbelis dar laukia.
Išimkite viską, sutrupinkit sauja.
Ir po namelius išbarstykit ranką!
Gyvuos po jūs stogu laiminga šeima!*

Ugdomosios veiklos nuostatos tęsinys

Pasakykite, kokie „ingredientai“ buvo nurodyti laimingos šeimos recepte? Kurie jų atrodo jums svarbiausi? Kodėl?

Tačiau grįžkime prie žaisto tolerancijos žaidimo ir prisiminkime mūsų aptartą šeimą. Įdomu, kaip tokie žmonės galėjo sutarti realybėje? Iš šio muzikos kūrinio intonacijų nuspręskite, ar ši šeima turėjo susikūrus savo laimės receptą? O gal ji jautėsi nelaiminga ir draskoma nuolatinių konfliktų ar nesutarimų?

Muzikos klausymas Preliudas fortepijonui (CD nr.8)

Dorinis disputas

*Jūsų atsakymai buvo įvairūs, kaip ir šio, ką tik nuskambėjusio kūrinio intonacijos. Tad galima manyti, kad šios šeimos gyvenime būna visko. **Juk pati melodija, simbolizuojanti tarsi šios šeimos tarpusavio bendravimą, buvo tai girdima, tai išnykđavo, o pabaigoje baigėsi tarsi klausimu. Ir tai, manau, yra natūralu. Juk yra žinomas posakis: „Nėra namų be dūmų.“***

- 1. Ar galėtumėte patys sugalvoti laimingos šeimos receptą? Kokios būdo savybės ir tvarka ten turėtų viešpatauti? Kodėl?*
- 2. Ar gali kuris nors šeimos narys siekti asmeninio išskirtinumo? Kodėl?*

3. Jei šeimoje ar giminėje yra neigalus ar labai ligotas narys, kaip kiti jo atžvilgiu turėtų elgtis?
4. Kodėl, jūsų nuomone, šiandien kas trečia šeima, prie altoriaus „prisiekusi mylėti, kol mirtis išskirs“, išsiskiria abipusiu sutarimu, praėjus keliems jaunujų bendro gyvenimo metams, taip ir nesulaukęs jiems senatvės? Ar jaučiate skirtumą tarp gyvenimo drauge neįregistravus santuokos ir oficialiai susituokę?
5. (Jūsų?) klasės bendruomenė, siekdama palengvinti klasioško būti, nutarė parašyti „Laimės receptą“ vienai problemiškai (asocialiai) šeimai: kokių veiksmų jie (jūs?) ėmėsi? Su kokiais sunkumais klasės bendruomenė susidūrė?
6. Tarkime, šeimos nariai patys tvirtai nutarė žengti dvasinio tobulėjimo keliu ir prašo jūsų patarimo, padedančio siekti šių aukštumų. Parenkite šeimos saviugdos planą: nuo ko pradėti? Ką narių tarpusavio santykiuose akcentuoti? Ko stengtis laikinai nepastebėti?...

Papildomai šią temą dar galima nagrinėti:

1. Motinos diena (gegužės pirmas sekmadienis) bei Tėvo diena (birželio pirmas sekmadienis): Sakoma, kad geriausias auklėjimas yra auklėjimas teisingu pavyzdžiu. Tad šeima tampa pirmąja vaiko mokykla, pradedančia formuoti būsimo suaugusio žmogaus vertybes, bendravimo kultūrą, etiketą, empatiją, tolerantiškumą ir pan. Koks Jūsų šeimos požiūris į toleranciją? Ar galite pasakyti, kad Jūsų tėvai tolerantiški? Kodėl?
2. Visų šventųjų diena, Vėlinės (11.01-02): Spalio mėnesį, artėjant šioms prasmingoms šventėms, tikslinga aptarti temą „Mano šeimos genealoginis medis“. Ką Jūs žinote apie savo šeimos, giminės šaknis? Ką galite papasakoti apie savo senelius, jų pomėgius, atliktus darbus? Kokios jų būdo savybės Jus vertė didžiuliais, o kokias tik toleravote?

Atgal

Muzikų rūpesčiai ir godos

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Kauno fakultetas (LMTA KF), Kauno m. savivaldybės administracijos kultūros ir švietimo departamento švietimo ir ugdymo skyrius ir Kauno pedagogų kvalifikacijos centras 2008 m. kovo 27 d. organizavo respublikinę metodinę-praktinę konferenciją „Muzikinis ugdymas švietimo kaitos procese“²⁴. Čia norėčiau pateikti keletą savo asmeninių išvalgų, kurioms impulsą davė apsilankymas šiame renginyje.

Konferencijos tikslas, kaip teigia organizatoriai, „muzikinio ugdymo aktualijų ir perspektyvų analizė, aptariant būdus ir galimybes jo efektyvinimui, atnaujinimui ir modernizavimui, siekiant ugdymo proceso vertinimo ir prasingumo“. Ar tokia siekiamybė aktuali? - Neabejotinai. Ugdymo būdų atnaujinimas, efektyvinimas ir modernizavimas būtinas jau vien todėl, kad muzikos mokytojo darbas, kur jis bebūtų atliekamas – formalaus ar neformalaus ugdymo institucijoje – sunkiausias iš visų jo kolegų. Neįtikėtina? - Deja, tai – faktas. Jeigu pamokoje, tarkime, chemiškai, geografui ar anglistui nepavyksta motyvuoti mokinio, šis neturi kitos išeities. Ir nors jo mokymosi motyvacija mažta, tačiau (keiksnodamas tą dalyką ir jo mokytoją?) mokinys neturi alternatyvaus pasirinkimo... Jis neišvengiamai lieka nemėgstamo dalyko orbitoje...

Muzikos mokytojo profesijos ypatumai

Muzikos mokytojo profesinės nesėkmės atveju, t.y., jeigu pamokoje jam chroniškai nesiseka įgyvendinti „sėkmingo ugdymo“ (SU) formulės²⁵ reikalavimų, mokinys gali (bent jau mintyse) pats sau tarti: „Mokytojau, skrisi tu į kosmosą su šita savo muzika, aš žemėje (namuose, diskotekoje...) turiu savąjį garsų pasaulį...“ Kitais žodžiais, muzikos mokytojas turi „profesinį konkurentą“, ko neturi jo kolegos. Na, o konkurencinėje kovoje, kaip žinia, reikia būtinai įrodyti ir pagrįsti savos produkcijos (veiklos, paslaugos...) pranašumą... Priešingu atveju, bankrotas neišvengiamas. Ir, pasikartosiu, nesvarbu, kur tu dirbi – bendrojo lavinimo ar vaikų muzikos mokykloje. Beje, pastarojoje ugdymo grandyje pavojus ypač akivaizdžiai pasireiškia: mokinys (suprantama, gavęs tėvų pritarimą) turi galimybę dezertyuoti iš „paslaptinių muzikinių garsų erdvių“... Todėl mokinių kaita didžiulė: tikėtina, kad iš gausaus pirmokėlių būrio dvyliktojų muzikos mokyklose lieka tik 20-oji dalis...²⁶ O neretai - ir dar mažiau.²⁷

Šioje vietoje galima pateikti daugybę tokią situaciją pateisinančių priežasčių, tačiau visada išlikęs svarbiausia: dažno vaiko prigimtis savaime linksta prie muzikinių garsų žavesio, tačiau kai

²⁴ Du šiame renginyje skaityti pranešimai (G. Gabnytė. Vaikų mokymo skambinti fortepijonu muzikos mokyklose nuostatų kaita šiuolaikinių kultūros poreikių kontekste; R. Malikėnienė. Įkūrkime mokyklos bibliotekoje fonoteką) jau buvo publikuoti PAPA-28.

²⁵ $SU = R + N + M$ (žr.: PAPA-4 // Aktualija).

²⁶ Šią tezę patvirtina ir šiame PAPA numeryje talpinami G. Balčiūno tyrimo duomenys: „Matome gana akivaizdžią mokinių „nubyrėjimo“ tendenciją. Ji, palyginus, ryški visose muzikinio ugdymo programose. Tokios mokinių kaitos tendencijos dar kartą liudija aktualią ugdymo proceso patrauklumo problemą, kurią muzikos mokyklų vadovams reikėtų spręsti neatidėliotinai“.

²⁷ Pavyzdžiui, žinomi faktai, kai iš 41 pirmokėlio septintą klasę baigia tik vienas VMM absolventas...

tik ši natūralų žmogaus poreikį pradėda tenkinti diplomuoto(!) pedagogo „galimybės ir būdai“, prigimtinis poreikis Muzikai išnyksta... Tiksliau pasakius, išnyksta tik tam žanrui, kurį siūlo „kompetentingas paslaugos teikėjas“, nes jos gavėjas pasirinko kitą vertybę (kuria, beje, dažniausiai mokytojas ignoruoja ar net vertina kaip niekinę...). Taigi mūsų muzikos pedagogikoje „vaizdelis nekoks“: gražiausių ketinimų vedini vaikai plūsta į pirmąsias susitikimo su muzika pamokas, kad daugelis jose netrukus išsitikintų, jog „rimtoji muzika ne man skirta“... Tokia – vedančioji tendencija (apie malonias išimtis nekaltu), kai pirmokėliai ir antrokėliai gelbsti bendrą mokyklės mokinių kontingentą – pakeičia „išgaravusius vyresniųjų klasių mokinius“...

Metodologinis pokyčių pagrindas

Ar pagrįsti aukščiau minėti mokinių lūkesčiai, reikalaujantys iš paslaugų teikėjo tenkinti jų prigimtinis poreikius muzikiniams garsams? – Abejoti neturėtume. Pradėkime nuo to, kad mūsų švietimo reformos strateginėse nuostatuose akįvaizdi **pedagoginio pragmatizmo** vertybinė nuostata, o vienas jo autorių teigia: „**Mokykla ruošia ne gyvenimui, o moko gyventi**“ (J. Dewey). Taigi, praėjo tie laikai, kai autoritarinių nuostatų gaubiamas mokytojas maištaujančiam mokiniui galėjo pateikti argumentą: „Kvailiuk, tu šiandien dar nesuvoki šito dalyko, kurį tau aiškinu, reikšmės... Praeis 10 – 15 metų, ir tada suprasi... Na, o jeigu neprarasi per tą laiką sąžinės, tai susitikeš mane dar ir padėkosi...“ Deja, mokėdams „nori gyventi jau šiandien, bet ne po 15 metų...“

Belieka pridurti dar vieną metodologinę koncepciją, kuria akįvaizdžiai grindžiama šalies švietimo kaita. Tai – **humanistinė psichologija** (A. Maslow, C. Rogers), negailėstingai konfrontuojanti su tarybinės pedagogikos palikimu. Ypač neigianti vyravusius (ir, deja, savo gyvybingumą mūsų ugdymo institucijose vis dar gebančius išsaugoti...) autoritarinius santykius, aukštinanti pagarbą žmogiškosioms vertybėms, doriniams idealams, dvasingumui...

Pateiksiu porą paradoksų, kurie bus nesunkiai suprantami vis dar gyvo tarybinės pedagogikos paveldo kontekste: kai skaitai pastarųjų metų mūsų socialinių mokslų daktarų ar magistrų darbus, gali būti tikras, kad juose būtinai sutiksi ne tik J. Dewey, W. James, A. Maslow, C. Rogers ir kt. mokslininkų pavardes, bet drauge ir pažangius – švietimo kaitos dokumentų strategines nuostatas atliepiančius!- minėtų ugdymo koncepcijų teiginius... Taigi, gali galvoti, kad mūsų pedagogikos mokslas „stovi ant teisingų pagrindų“... Gal ir taip... Tačiau realybėje pataisas įneša gajus netolimos praeities principas: „Viena galvoju, kita rašau, trečia darau...“ (Negi aš būsiu „balta varna savo juodų kolegų tarpe?“) To pakanka, kad muzikos **menas** ir toliau išlieka **mokslu**, negalinčiu įgyvendinti nei minėtų pragmatizmo, nei humanistinių koncepcijų vertybinių nuostatų, o tuo pačiu ir tenkinti atitinkamus vaikų bei jaunimo poreikius. Čia – dabartinio mokinių nusivylimo Muzikos pamokomis priežastys ir mokytojo menko autoriteto šaknys. Beje, malonu konstatuoti, kad diskusijose dalyvavę **LMTA KF** absolventai tokią kritiką jų adresu buvo linkę atmes-
ti...

Meno mėgėjų ugdymo ypatumai

Ar pamatuota tokia Kolegų – LMTA KF absolventų – savigny? - Atsakymų nuoširdumu galima neabejoti, jeigu muzikos mokytojas savo **asmeninę ugdymo koncepciją (AUK)**²⁸ be kita ko grindžia bent jau minėtomis pragmatizmo ir humanistinės psichologijos koncepcijų nuostatomis... O tai reiškia, kad Muziką pateikiama mokiniams ne jos „gryname pavidale“ (Musica in se), bet „įpakuota“ į atitinkamas konkretaus amžiaus tarpsnio mokiniams aktualias situacijas, kuriose išryškėja doriniai idealai, dvasinių krizių įveikimas, emociniai potvyniai ir atoslūgiai... Ir netiesa, kad tuo būdu „muziką pakeičia kalbos apie muziką“. Jokiu būdu! „**Kalbos atveda vaikus ir pauglius prie Muzikos!** Ar bereikia klausti, kas geriau: mokinių nekenčiama „muzika be kalbų“, ar intriguojantys klausimai, į kuriuos atsakymą teikia išklaustytos muzikos kūrinio intonacijos? Ir dar vienas klausimas: ar muzikos mėgėjui svarbiau yra išmanyti konkretaus kūrinio struktūrinės konstrukcijos, ar, pasitelkus atitinkamus metodus²⁹, per **Muziką pažinti save, gyvenimo prasmę, būties aktualijas?..** Pratešiu klausimą: ... o jau tada, suvokus socialinę muzikos reikšmę – jos galimybes ir visuomeninių funkcijų raiškės realybę – tikėtis nuoširdaus bendravimo ir su akademinė muzika?

Muzikai ir literatai, vienykimės!

Mokinio interesų ir jų išmintingo tenkinimo problema tampa akivaizdi bei sudėtinga dar ir todėl, kad socialinių meno funkcijų nevykdo ne tik muzikos dalykas (jo, palyginti, nedaug savaitinių pamokų, - tik viena-dvi...). Bėda kur kas didesnė yra ta, kad sumokslinimo, arba scientifikacijos kėliu nuėjo ir bendrojo lavinimo mokyklos **grožinės literatūros pamokos...** Ir nuėjo jau taip toli, kad paprasta akimi meno, **veikiančio žmogaus jausmus ir protą, ir šiame unikaliame lygmenyje „mokančio jaunuolius gyventi“**, jau beveik nesimato. Štai keletas aliarmuojančių teiginių, kalbančių, kaip sakoma, patys už save: „pakeitus dalyko pavadinimą, suvedus kalbą ir literatūrą po viena kepure, kalba „prarijo“ literatūrą“; „fililogizmas“ daugumą mokinių atbaido nuo literatūros: viskas daroma taip, kad tik mokėnys galėtų išvengti literatūros, knygos, skaitymo“; „programoje ištiesai vartojama teksto sąvoka ir akivaizdžiai vengiama žodžio „literatūra“; „žmonės (modeliuojantys egzaminus ir programas - A.P.) nemėgsta literatūros, nesuvokia jos prasmės, savaiminės vertės, galimybių, nesuvokia skaitymo, knygos svarbos jauno žmogaus asmenybės formavimuisi“³⁰...

Kodėl „taip“ atsitiko grožinės literatūros fronte? - Pateiksiu doc. dr. K. Urbos paaiškinimą: „Literatūrai smūgis žemiau juosmens buvo suduotas tuomet, kai prieš keletą metų <...> aukštosios mokyklos nusprendė atmesti literatūros egzaminą ir apsiriboti valstybinės kalbos (siauraja prasme) egzamino pažymiu. Literatūra mokykloje pasidarė išvis nereikalinga“³¹. Kompleksui priežasčių

²⁸ Žr.: PAPA-3.

²⁹ Pavyzdžiui, asmeninės prasmės (APM), emocinio imitavimo (EIM) ir kt. metodai

³⁰ Žr.: Dialogas, 2008 04 18.

³¹ Ten pat.

veikiant susidarė situacija, kai menų bloko dalykai „sumokslėjo“, t.y. jie neteko ir savo esmės, o, igiję mokslų statusą, jie prarado Grožio kaip Gėrio šaltinio galimybes ir socialinę vertę³².

Moralinė universitetų skola

Nors ir labai nemalonu, tačiau, matyt, atėjo toks metas, kai reikia jau prabilti **apie universitetinių studijų žalą šalies kultūrai, vaikų vertybinių orientacijų puoselėjimui, jų sveikatai**. Tarkim, įvairių socialinių grupių forumas turėtų neatidėliojant įvardinti neigiamą aukštojo mokslo įtaką, tiesiogiai keliančią socialinę įtampą mūsų visuomenėje. Pavyzdžiui:

- ✚ universitetai diktuoja hipertrofuotą bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo turinį, kurį, kaip ne kartą esu minėjęs, geba įsisavinti tik gabūs mokiniai, o likusieji stresuoja, gadina sveikatą, ieško „alternatyvių“ – dažniausiai amoralių savirealizacijos būdų;
- ✚ universitetinis mokslas privalo prisiiinti moralinę atsakomybę už tai, kad mūsų vaikai pasaulį stebina gausybės faktų žinojimu ir ... negebėjimu turimas žinias taikyti praktikoje (minėto pragmatizmo nuostatų išniekinimas realybėje...), t.y., kad mūsų ugdytinius žeidžia tarptautinių patyčių strėlės;
- ✚ universitetai atsakingi už tai, kad autoritarizmo dvasioje rengiami ne tik mokytojai, bet ir kitų profesijų specialistai (atviras tyčiojimas iš deklaruojamų humanistinės psichologijos vertybinių nuostatų...), t.y., kad aukštojo mokslo sistemoje tarp studentų ir profesūros vyrauja feodalo ir vasalo bendravimas, liudijantis autoritarinių santykių esmę, vėliau išsiliejančią į deformuotą kasdienę mūsų inteligentų būti...

Meninio ugdymo atsinaujinimas

Ar konferencijos tikslas, orientuotas į „muzikinio ugdymo **efektyvinimą, atnaujinimą ir modernizavimą**, yra realus? O gal tai – tik eilinė deklaracija, naujų saviapgaulės pavyzdžių tiražavimas? - Atsakymas į panašaus turinio klausimus didelė dalimi priklausys nuo to, kiek mes patys būsimė sąžiningi? Kiek ugdymo procese teiksime vietos ir reikšmės ugdytinio interesų tenkinimui? Ar suteiksime meno kūriniai gyvenimiškų aktualijų atšvaitų?. Ir t.t., ir pan.

Ar toks Muzikos dalyko „įpakavimas“ pateisinamas? – Ne tik pateisinamas, - jis – būtinas. Tam įpareigoja pagrindiniai švietimo kaitos dokumentai (Bendrosios programos, Švietimo koncepcija, Švietimo įstatymas...) Kaip tai galima praktiškai įgyvendinti? – Atsakymas Žurnalo skaitytojui, manyčiau, žinomas pagal gausias jame talpinamų straipsnių ar ištraukų iš atitinkamų knygų („Muzikos pažinimas“, „Emocinio imitavimo metodas muzikos pamokoje“, „Grožio ir Gėrio link“ ir kt.) metodines rekomendacijas. Todėl čia jo nepateiksiu ir nekomentuosiu...

³² Ilustracijai – pora pavyzdžių. „Pernai dvyliktojai turėjo interpretuoti mano esė. Esu tikras, kad pagal tuos reikalavimus, kurie jiems kėliami, dešimtuok negaučiau – nepajėgčiau savo kūrybos interpretuoti. Ten sukurtos savos žaidimo taisyklės. Gal jos ką nors ir ugdo, bet tik ne meilę literatūrai.<...> Sakiau dukrai: „Jei jūs taip skaitysite poeziją, tikrai nuo jos būsite atgrasyti“ <...> Gal tos interpretacijos moko sisteminio požiūrio ar dar ko nors, bet literatūros mokymui tos taisyklės tikrai žalingos“, - rašo Donaldas Kajokas (Dialogas, 2008 03 14). Arba štai kitas faktas: „Jei man reikėtų laikyti egzaminą iš M.Martinaičio kūrybos – neišlaikyčiau“, - rimtai juokauja poetas M.Martinaitis (Dialogas, 2006 04 14).

... O jeigu taip menininkai imtų ir susivienytų vardan meno – grožinės literatūros skaitytojo ir rimtosios muzikos mėgėjo? Juk esama nemažai sąlyčio taškų... O ir universitetinę rutiną, apėmusią mokytojų rengimą, būtų lengviau įveikti...

Nuoširdžiai

Albertas

Atgal

Muzikinis ugdymas: problemos ir galimybės

*dr. Gintaras Balčiūnas,
Kauno miesto Švietimo ir ugdymo skyriaus
vyriausiasis specialistas,
Lietuvos muzikos ir teatro akademijos lektorius*

Muzikinis ugdymas mūsų švietimo sistemoje egzistuoja įvairiomis formomis, kurios lemia meninio ugdymo problematiką ir neretai atspindi ne šių formų tikslingo integralumo, o neaiškų konkūravimo aspektus. Pastarieji iš esmės ir veikia meninio ugdymo procesą mūsų šalyje bei lemia pasirinktos temos aktualumą. Mūsų tikslas – aptarti atskirose muzikinio ugdymo srityse egzistuojančias problemas, pateikiant galimus jų sprendimo būdus.

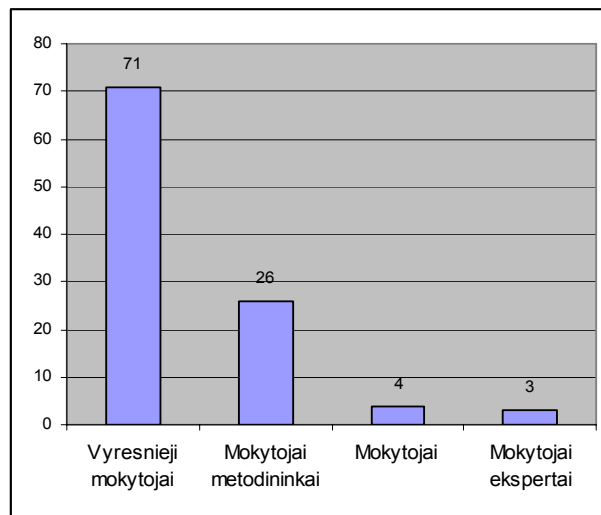
Muzikinis ugdymas bendrojo lavinimo sistemoje

*Kaip žinia, nuo 2008 m. rugsėjo 1 dienos šis ugdymas turėtų vykti vadovaujantis atnaujintomis ugdymo programomis. Nūdien muzikos dalyko dėstymą reglamentuojančių bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų bene didžiausia formaliąja problema išlieka **labai aukšti reikalavimai, neretai iššaukiantys jų neįgyvendinamumą**. Akivaizdu, kad muzikinis ugdymas susijęs su tam tikrų specifinių asmenybės gebėjimų, kurie itin netolygiai sutinkami atskiruose mokiniuose, išryškėjimu ir ugdymu. Deja, muzikinio ugdymo bendrojo lavinimo mokykloje objektyvų problemos aspektą didžia dalimi lemia pernelyg nuožmus mėginimas bendrosiomis ugdymo programomis unifikuoti šį specifinių gebėjimų reikalaujantį ugdymo procesą, procesą, kuris kaip joks kitoks turėtų būti individualizuojamas ir diferencijuojamas.*

Numatomos diegti atnaujintos bendrosios ugdymo programos lemia gana ryškų muzikos dalyko integravimą į bendrąjį meninį ugdymą. Sunku vienareikšmiškai vertinti šį ugdymo proceso pokytį. Tačiau integracija visuomet yra ir dalies pagrindinės ugdomosios informacijos, na, o meniniame ugdyme ir raiškos atsakymas. Todėl vargu ar atnaujintos bendrosios ugdymo programos sustiprins muzikinio ugdymo pozicijas bendrojo lavinimo sistemoje. Esmine tokio integralaus meninio ugdymo problema vėlgi tikriausiai taps šios meninės integracijos standartizacija. Tenka tik apgalvestauti, kad įvairiose šalies ar net tarptautinėse konferencijose išsakomi siekiai ir siūlymai dau-

giau dėmesio skirti muzikiniam ugdymui, numatant didesnę valandų kiekį, lieka nuolat neįgyvendinama siekiamybe.

Suprantama, kad tokiaame ugdymo procese itin svarbus subjektyvusis šio ugdymo aspektas, siejamas su atskirų mokytojų muzikine edukacine kompetencija, iš esmės lemiančia dalyko mokymo, o papildomojo ugdymo sistemoje – ir vykdomos muzikinės raiškos sėkmę. Esant palyginus menkoms muzikos dalyko pozicijoms dalykinėje sistemoje, būtent papildomas ugdymas yra ta sritis, kuri gali pasitarnauti visokeriopam muzikiniam mokinių ugdymui ir sudaryti tinkamas prielaidas jų muzikinei raiškai. Deja, neretai papildomas ugdymas tampa tik... papildoma terpe mokytojų darbo krūviui padidinti ir yra neefektyvus. Kadangi mokytojo veiklą visose muzikinio ugdymo srityse geriausiai reprezentuoja mokinių pasiekimai, todėl žemiau pateikiama muzikos dalyko mokytojų, dirbančių miesto bendrojo lavinimo mokyklose, kvalifikacinių kategorijų diagrama tik tam tikra dalimi gali iliustruoti šiose mokyklose esantį intelektualinį potencialą (žr. 1 pav.). Matome, kad miesto bendrojo lavinimo mokyklose vyrauja vyresnieji mokytojai, nemažai dirba mokytojų metodininkų. (Beje, iš trijų mokytojų ekspertų tik vieno jų veikla yra aktyvi.)

1 pav. Bendrojo lavinimo mokyklose dirbančiųjų mokytojų kvalifikacinės kategorijos³³

Apibendrinami muzikos dalyko mokymo problematiką bendrojo lavinimo mokyklose, galime pastebėti, kad kiekybiniu aspektu šis ugdymas nukreiptas į didžiausią ugdytinių terpę, nes tik 12% bendrojo lavinimo mokyklų mokinių muzikos mokosi miesto neformalaus švietimo įstaigose. Todėl muzikinis ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose iš esmės lemia būsimosios miesto visuomenės muzikinę brandą, o mokytojų darbas įgauna nepaprastą svarbą. Todėl pagrindinis dėmesys, skatinant muzikos dalyko ugdymo plėtrą bendrojo lavinimo mokyklose, esant aukščiau aptartoms nepalankioms objektyvioms prielaidoms, turi būti kreipiamas mokytojo darbo tobulinimui, visokeriopai metodei pagalbai mokytojui, efektyviam, o ne formaliam jo kompetencijos tobulinimui.

Muzikinis ugdymas muzikos mokyklose

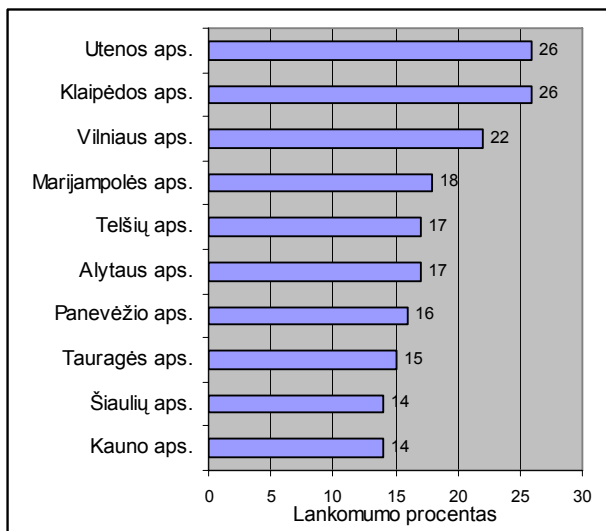
Muzikinis ugdymas muzikos mokyklose turinio aspektu nereglamentuojamas: tėra švietimo ir mokslo ministro patvirtinti rekomendacinio pobūdžio muzikos mokyklų programiniai reikalavimai, kurie nūdien nėra adekvatūs egzistuojančiai realybei ir praktiškai nebenaudojami. Taigi atskirose šalies savivaldybėse ir netgi muzikos mokyklose egzistuoja atskiros individualios muziki-

³³ Diagramoje naudojami ŠVIS duomenys.

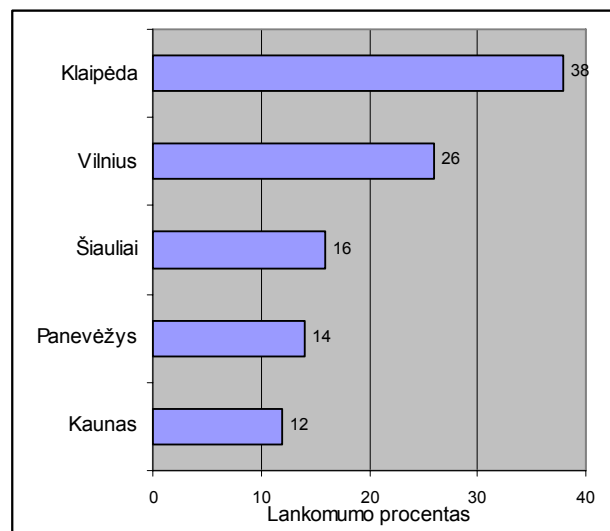
nio ugdymo programos, todėl identiškas atskirų pagrindinių dalykų programas baigę mokiniai gali būti įsisavinę skirtingą ugdymo turinį.

Kitai nei kitose edukacinėse srityse, meniniame ugdyme turbūt skaudžiausiai išgyvenamos ir taisomos netaalentingų mokytojų padarytos klaidos. Neegzistuojančios muzikos mokyklų programos trikdo bet kokią pastangą siekti formalaus ir neformalaus (vykdomo muzikos mokyklose) muzikinio ugdymo suderinamumo. Toks ugdymo turinio suderinamumas, beje, turintis labai menką kiekybinę kryptį (kaip minėjau, aprėpia tik 12% Kauno miesto mokinių) iš esmės yra negalimas, nes neturint bent iš dalies standartizuotų muzikos mokyklų ugdymo programų nėra vieno iš dermės paieškų objekto. Šią dermę praktiškai turėtų reprezentuoti muzikinis ugdymas, vykdomas muzikos gimnazijose ar konservatorijose. Beje, šios muzikinio ugdymo mokyklos šiandien egzistuojančios teisinės bazės erdvėje atlieka identišką ugdymo paslaugos vaidmenį, todėl bent jau šia prasme kartais pasigirstantys svarstymai, ar Kaune reikalingos dvi tokios mokyklos – Juozo Naujalio gimnazija ir Juozo Gruodžio konservatorija, nėra be pagrindo.

Žemiau pateikiamose diagramose matome, koks procentas vaikų lanko muzikos mokyklas įvairiose šalies apskrityse ir didžiuosiuose šalies miestuose (žr. 2 ir 3 pav.).

2 pav.³⁴ Apskričių muzikos mokyklų lankomumas

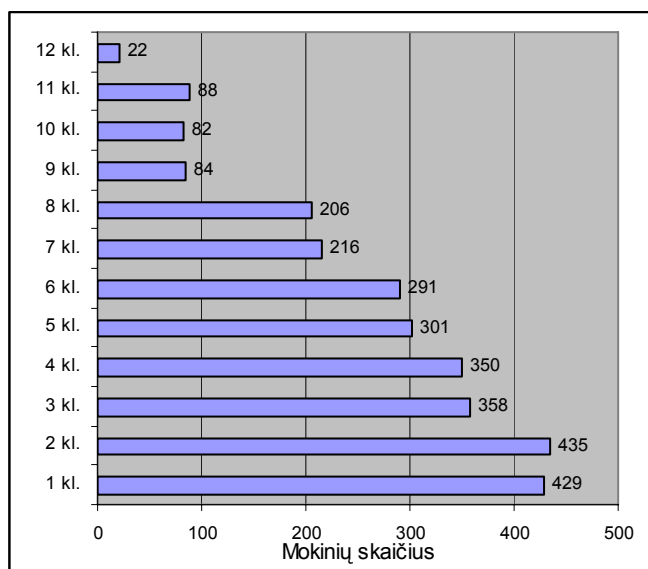
3 pav. Muzikos mokyklų lankomumas didžiuosiuose šalies miestuose

Matome, kad didžiausias muzikos mokyklų lankomumas Klaipėdos mieste: čia net 38% miesto mokinių lanko tokio pobūdžio mokyklas. Nemažas šių mokyklų lankomumas ir Utenos apskrityje (26%), o menkiausias – Alytaus ir Pakruojo rajonuose (tik 3%). Palyginus mažai mokinių tokias mokyklas lanko ir Kauno mieste (tik 12%). Nors mūsų mieste veikia daugiau tokio tipo mokyklų nei Šiauliuose ar Panevėžyje, jų lankomumas iš didžiųjų šalies miestų pats mažiausias, taigi ir meninio mokinių mokymosi kiekybiniai poreikiai tenkinami menkiausiai. Akivaizdu, kad ši problema, bent jau muzikos mokyklų plotmėje atsirado ne dėl šių mokyklų nepopuliarumo. Mokinių skaičius beveik visose Kauno muzikos mokyklose nuolat didėja. Deja, mieste veikiančios tokios mokyklos nebegali pilnai tenkinti miestiečių muzikos mokymosi poreikių dėl to, jog daugiau mokinių jos negali priimti dėl patalpų stokos.

³⁴ Vilniaus pedagoginio universiteto tikslinės tyrimo grupės, vadovaujamos prof. G. Kviškienės, atliktų tyrimo „Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas“, duomenys.

Beje, atlikus tyrimą paaiškėjo, kad mažiausiai šias įstaigas lanko miesto pakraščiuose esančių rajonų – Panemunės, Šančių, Petrašiūnų, Rokų, Vaišvydavo vaikų. Taigi sprendžiant meninio ugdymo įstaigų tinklo problemas šis aspektas turi būti įvertintas. Atsižvelgiant į tai, kad mūsų mieste, kaip ir visoje šalyje pagrindinis dėmesys skiriamas formaliajam ugdymui, sunku tikėtis, kad artimiausiu metu mieste galėtų rasti naujos muzikos ar meno mokyklų, nors jos galėtų pilnavertiškai egzistuoti tokiose miesto rajonuose, kaip Šilainiai, Eiguliai, Kalniečiai ar miesto pakraščiu rajonai. Tad tenka ieškoti galimybių plėsti meninį ugdymą mieste, panaudojant jau turimus mokyklų pastatų išteklius. **Belieka skatinti muzikos ir bendrojo lavinimo mokyklų bendradarbiavimą, atidarant mieste veikiančių muzikos mokyklų klases bendrojo lavinimo mokyklose, ar bendrojo lavinimo mokyklose steigiant meninio ugdymo skyrius. Tokie skyriai veikiantys „Vyturio“ ir ypač J. Grušo vidurinėse mokyklose liudija, kad galima pasiekti ženklaus jaunųjų miesto gyventojų dėmesio.**

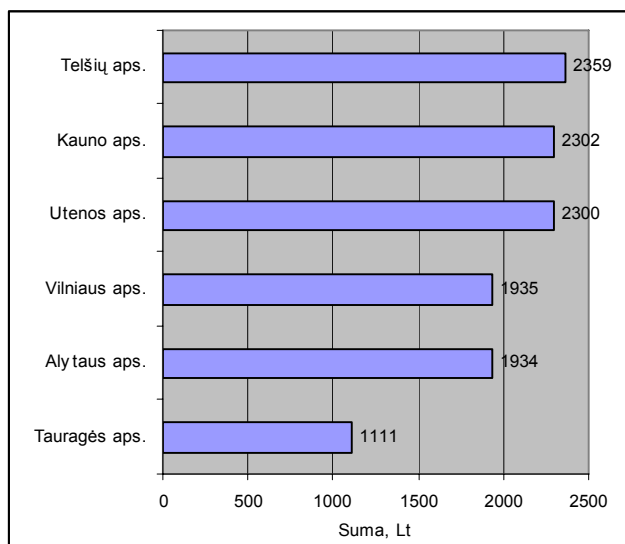
Didelė muzikinio ugdymo Kauno miesto muzikos mokyklose problema išlieka didelis mokinių skaičiaus „nubyrėjimas“ ugdymo proceso tėkmėje. Žemiau pateikiamoje kreivėje matome, kaip keičiasi mokinių skaičius miesto muzikos mokyklų atskirose klasėse (žr. 4 pav.).

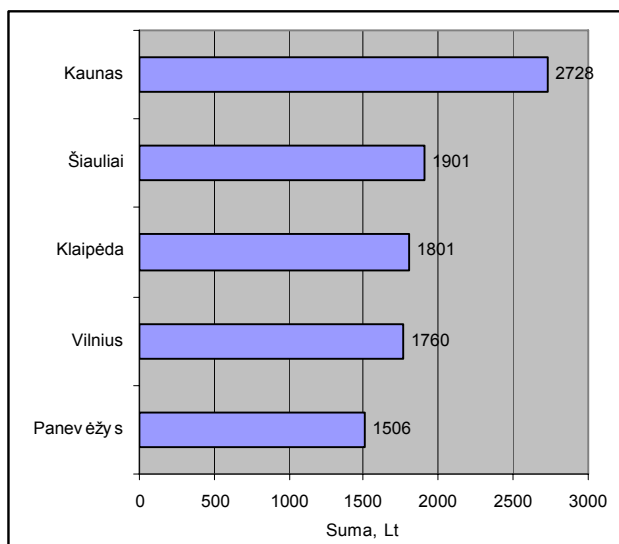
4 pav. Mokinių skaičiaus kaita

Matome gana akivaizdžią mokinių „nubyrėjimo“ tendenciją. Ji palyginus ryškiai visose muzikinio ugdymo programose. Tokios mokinių kaitos tendencijos dar kartą liudija aktualią ugdymo proceso **patrauklumo problemą**, kurią muzikos mokyklų vadovams reikėtų spręsti neatidėliotinai. **Muzikinis ugdymas neturėtų tapti nuolatine mokinių pradinio ugdymo programos kaita.** Ši problema gali ženkliai paveikti vieną muzikos mokyklų siekių – greta pažinimo, saviraiškos poreikių tenkinimo, ugdyti besimokančių profesionalius tam tikros muzikinės raiškos pagrindus.

Mokinių skaičiaus „nubyrėjimo“ problemą reikėtų spręsti įvertinant ir tai, kad neformaliajam švietimui Kaune (taip pat ir muzikiniam) skiriamos nemažos lėšos. Žemiau diagramose matome, kokią yra kaštai vienam neformalaus švietimo mokiniui apskričių aspektu (5 pav.) ir didžiuosiuose šalies miestuose (6 pav.).

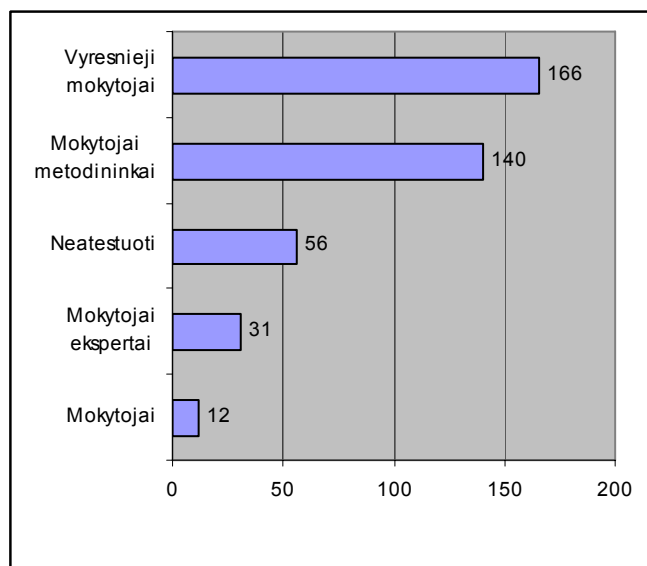
5 pav. Mokinio mokymosi kaštai neformaliojo vaikų švietimo mokyklose (NVŠM)

6 pav. Mokinio mokymosi kaštai šalies didžiųjų miestų NVŠM

Matome, kad tarp didžiųjų šalies miestų vieno mokinio mokymosi kaštai didžiausi Kauno neformaliojo vaikų švietimo mokyklose. Kituose miestuose šiam procesui organizuoti skiriama ženkliai mažiau lėšų. Įdomu, kad šalyje vieno mokinio neformaliam ugdymui daugiausia lėšų skiriama Birštone (4027 Lt), mažiausiai – Pagėgiuose (1103 Lt).

Žemiau pateikiamoje diagramoje matome, kiek ir kokias kvalifikacines kategorijas igijusių muzikos mokyklų mokytojų dirba mūsų mieste (žr. 7 pav.).

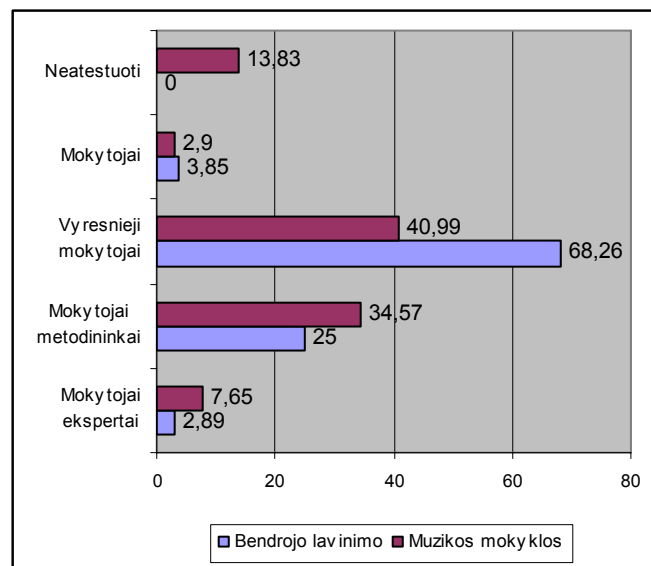

7 pav. Muzikos mokyklose dirbantys mokytojai

Akiųvaizdu, kad Kauno miesto muzikos mokyklose vyrauja vyresnieji mokytojai ir mokytojai metodininkai. Pakankamai daug miesto muzikos mokyklose dirba ir neatestuotų mokytojų. Žemiau pateikiamoje diagramoje (žr. 8 pav.) galime palyginti, kaip koreliuoja įvairių kvalifikacinių kategorijų mokytojai bendrojo lavinimo ir muzikos mokyklose. Matome, kad bendrojo lavinimo mokyklose ženkliai ryškiau nei muzikos mokyklose vyrauja vyresnieji mokytojai. Be to pastarosiose nėra toks ryškus vyresniųjų mokytojų ir mokytojų metodininkų skaičiaus atotrūkis. (Neatestuo-

ti mokytojai dirba tik muzikos mokyklose galbūt todėl, kad jaunieji mokytojai kur kas labiau stengiasi mokytojo karjerą pradėti muzikos, o ne bendrojo lavinimo mokyklose.)

Apibendrinami muzikinio ugdymo problematiką Kauno miesto muzikos mokyklose galime pastebėti, kad šis ugdymo procesas iš esmės atliepia jaunųjų miesto gyventojų muzikinio ugdymo kokybinius poreikius – mokiniai gali tenkinti muzikinės saviraiškos interesus, o baigę muzikos mokyklų tikslinio muzikinio ugdymo programas gali studijuoti atitinkamą muzikinį dalyką Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Be to tokios mokyklos aktyviau laimi konkurencinę kovą su mieste veikiančiomis formalaus muzikinio ugdymo įstaigomis – J. Naujalis gimnazija ar J. Gruodžio konservatorija, nes pasižymi lankščiu muzikinio ugdymo turiniu, ne taip besąlygiškai įtraukiančiu mokinius į palyginus vienpusišką muzikinį ugdymą.

8 pav. Bendrojo lavinimo ir muzikos mokyklų mokytojų kvalifikacija

Aukštasis muzikinis ugdymas

Siekiant muzikinio ugdymo darnios sistemos labai svarbus išlieka aukštojo muzikinio ugdymo vaidmuo, suteikiantis pagrindinius kvalifikacinius duomenis būsimajai muziko ar muzikos mokytojo profesionalo veiklai. Kartais sprendžiant vienas ar kitas problemas vis dar mėginama į jas žvelgti pernelyg autonomiškai, neįvertinant bendrosios tam tikro konteksto problematikos. Nepretenduojant į išsamų muzikinio aukštojo mokslo šalyje vertinimą, žemiau panagrinėkime keletą kontekstualių šalies aukštojo mokslo problemų. Žemiau pateikiamoje lentelėje matome, kaip kito mokinių ir studentų skaičius, tenkantis 10 000 šalies gyventojų 1995 – 2006 metais³⁵ (žr. 1 lentelę).

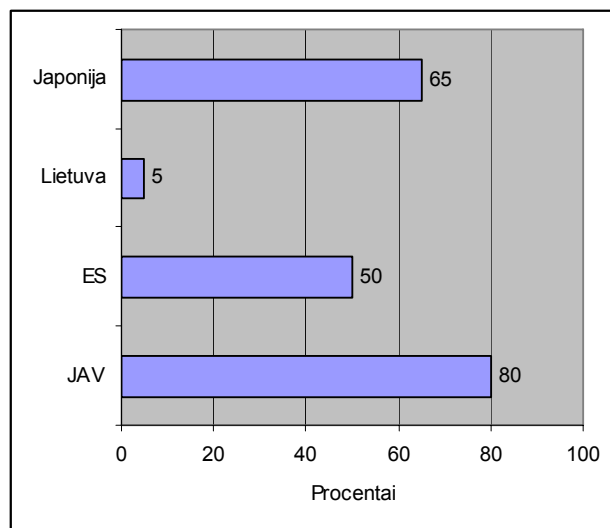
³⁵ Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenys.

1 lentelė

10 000 gyventojų tenka mokinių ir studentų

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Iš viso	1838	1907	1999	2086	2180	2253	2289	2330	2352	2350	2303	2243
Bendrojo lavinimo mokyklose	1487	1526	1576	1620	1682	1729	1732	1716	1692	1644	1584	1520
Profesinėse mokyklose	136	145	151	158	148	134	129	128	129	135	136	134
Aukštesniosiose mokyklose	66	72	84	96	111	106	92	65	36	14	2	0,0
Kolegijose	-	-	-	-	-	9	29	76	117	152	164	166
Universitetuose	149	164	188	212	239	275	307	345	378	405	417	423

Taigi, pagal studijuojančių asmenų skaičių Lietuva gerokai lenkia bendrąjį Europos Sąjungos vidurkį: Lietuvoje 10 000 žmonių tenka 58 aukštojo mokslo studentai, tuo tarpu bendrasis Europos Sąjungos vidurkis – 33, JAV – 51, Japonijoje – 31. Tiesa, šiai statistikai svarbus dar vienas rodiklis. Pagal bendrąjį Europos Sąjungos vidurkį vienam aukštąjį mokslą studijuojančiam asmeniui tenka 2,5 karto daugiau finansinių lėšų nei Lietuvoje. Aukštojo mokslo programų finansavimas be abejo lemia ir jų kokybinius rodiklius. Todėl galbūt ir tiesmuką, tačiau teiktina išvada, kad Lietuvos aukštasis mokyklas baigę studentai bent jau 2 kartus yra mažiau konkurencingi kaip galimi tam tikros darbo rinkos paslaugos teikėjai, nei jų kolegos Europos Sąjungos šalyse senbuvėse. Juolab, labai išraiškingi duomenys apie mokslininkus – tyrėjus 1000 darbuotojų. Lietuvoje tokių tik 3, kai bendrasis Europos Sąjungos vidurkis 5,5, JAV – 9, o Japonijoje – 9,7. Aukštojo mokslo įtaką verslo sektoriui galime palyginti mokslinių darbuotojų, dirbančių versle procentine dalimi³⁶ (žr. 9 pav.). Matome akivaizdų mūsų šalies atsilikimą aptariamu aspektu. Mokslinių darbuotojų, pasitelkiamų verslo sektoriuje, skaičiumi Lietuva tesudaro 1/10 Europos Sąjungos ir tik 1/15 JAV procentinės dalies.

9 pav. Moksliniai darbuotojai verslo sektoriuje.

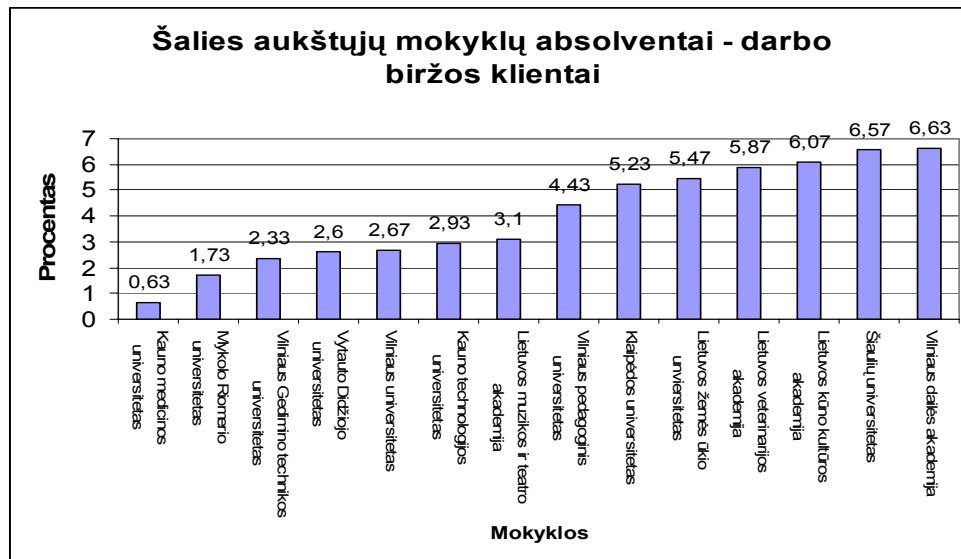
Kalbant apie šalies aukštąsias mokyklas baigusių studentų viltis įsidarbinti pagal specialybę įdomus dar vienas Lietuvos statistikos departamento pateikiamas procentinis skaičius. Apie 70% aukštąjį mokslą nūdien Lietuvoje baigusių studentų tuoj pat po studijų persikvalifikuoja. Ką gi

³⁶ Vytautas Kaminskas „Lietuvos aukštasis mokslas Bolonijos ir Lisabonos procesų kontekste“.

reiškia šis kiekybinis rodiklis: ar tai, kad pradėdami aukštojo mokslo studijas būsimieji studentai negeba optimaliai prognozuoti būsimosios savirealizacijos ir darbo rinkos poreikių santykio? O gal šie poreikiai greitai kinta?– Tikriausiai abu atsakymai teisingi.

Žemiau pateikiamoje diagramoje palyginame, kiek procentų atskiras šalies aukštąsias mokyklas baigusių studentų patys nesusiranda jokio darbo ir registruojasi darbo biržoje (pateikiamas 2002 – 2006 metų procento vidurkis; žr. 10 pav.).

10 pav. Aukštųjų mokyklų absolventai - darbo biržos klientai

Matome, kad menkiausias absolventų – potencialių bedarbių skaičius studijuoja Kauno medicinos universitete. Daugiausiai potencialių bedarbių studijuoja Vilniaus dailės akademijoje ir Šiaulių universitete. Lietuvos muzikos ir teatro akademija šiuo požiūriu vertintina panašiai, kaip visos šalies vidurkis.

Suprantama, aukštojo muzikinio ugdymo vertinimas reikalauja gilesnių ir išsamesnių tyrimų, leidžiančių diferencijuoti egzistuojanti problematikos lauką į procesą itačojančius subjektyvius ir objektyvius aspektus.

IŠVADOS

1. Muzikinis ugdymas bendrojo lavinimo sistemoje nukreiptas į didžiausią kiekybinę auditoriją, todėl yra labai svarbus ugdant visuomenės meninį skonį. Šių procesų sėkmę lemia objektyvusis (ugdymo programų kokybiškumas) ir subjektyvusis (mokytojo kompetencija) faktoriai. Numatomas ugdymo turinio programų atnaujinimas nėra nukreiptas į mokinių muzikinių žinių plėtrą, nes kiekybiniu požiūriu muzikai bendrojo lavinimo sistemoje bus skiriamas menkesnis dėmesys nei nūdien. Todėl artimiausioje ateityje dar svarbesniu taps mokytojo kompetencijos vaidmuo, iš esmės nulemsiantis muzikinio ugdymo sėkmę.

2. Nepaisant Kauno mieste sėkmingai ir produktyviai veikiančių muzikos mokyklų, mokinių, lankančių šias ugdymo įstaigas skaičius nėra didelis. Taigi mūsų mieste muzikinio ugdymo institucijų tinklas nėra pakankamas. Todėl būtina ieškoti ir rasti alternatyvius, jau egzistuojančių muzikos mokyklų plėtros būdus. Nors miesto muzikos mokyklose kasmet pradeda mokytis vis daugiau

mokinių, ženkliai mažesnis jų skaičius baigia vienas ar kitas muzikinio ugdymo programas. Šis faktas liudija būtinumą atnaujinti muzikinio ugdymo turinį, siekiant jo patrauklumo.

3. Aukštojo muzikinio mokymo sistema reikalauja nuolatinės gilios įvairių procesų analizės ir neabejotinos reformos. Nors atskiri šių procesų segmentai lemia sudėtingą sistemos būklę ir vertinimą, ji (sistema) gali ir privalo kūr kas efektyviau veikti įvairias šalies kultūrinės, socialinės, verslo plėtotės sferas.

Atgal

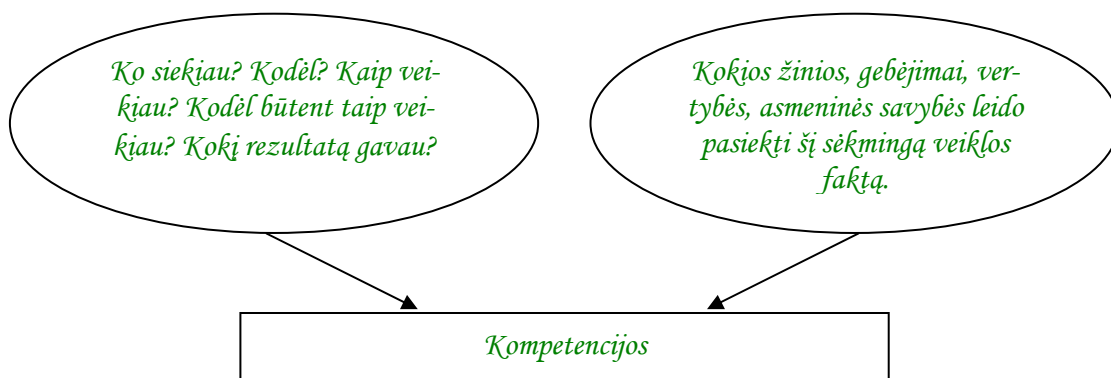
Mokytojo kompetencijos svarba muzikos ugdymo procese

Laura Šimaitytė-Valaitienė,
Kauno „Versmės“ vid. mokyklos
vyr. muzikos mokytoja

Atvirai bendraujant su užsienio valstybėmis į mūsų šalį plūsta ir žemo lygio masinė kultūra, kuria žavisi dauguma jaunimo. Todėl mums, pedagogams, tenka ypatingas, bet nelengvas vaidmuo: sudominti jaunimą klasikinė kultūra, paremta aukščiausiomis muzikinėmis vertybėmis. Konkuruoti su jų klausoma bei dievinama muzika nėra lengva, ir sąlygos nėra tolygios. Ši konkurencija reikalauja iš muzikos mokytojo ne tik žinių, gebėjimų, bet svarbūs tampa ir kiti dalykai, kurie didele dalimi lemia sėkmingą veiklą. Todėl šios publikacijos tikslas – išanalizuoti mokytojo kompetencijos svarbą muzikinio ugdymo procese.

Dažnai kompetencija painiojama su kvalifikacija, bet tai visiškai skirtingi dalykai. Kvalifikacija siejama su žiniomis ir gebėjimais, reikalingais konkretaus darbo funkcijoms atlikti, o kompetencija – šių žinių ir gebėjimų, taip pat požiūrių, vertybių, asmenybės savybių panaudojimas sėkmingai veiklai. Juk atliekamo darbo kokybei turi įtakos ne tik mūsų žinios, gebėjimai, bet ir mūsų požiūris į darbą, bei asmeninės savybės. Mokytojo kompetencija – tai jo žinių, gebėjimų, požiūrių, vertybinių savybių kompleksas, atsiskleidžiantis jo sėkmingoje veikloje ir darantis įtaką mokytojo veiklos teigiamiems rezultatams ir pokyčiams, kokybės gerėjimui.

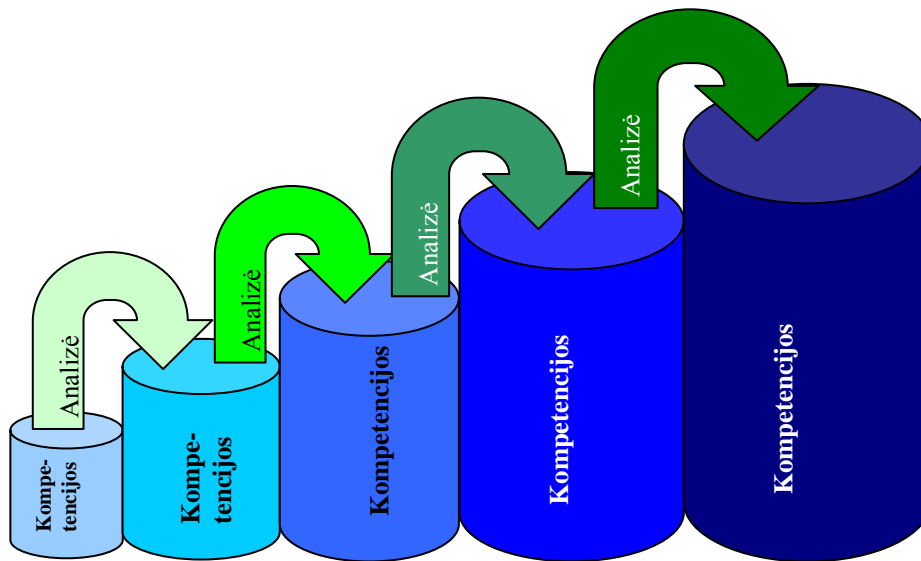
„Reikia mylėti tai, kas patinka jaunimui, ir jaunimas pamils tai, kas patinka jų ugdytojams“, - teigia šv. J. Boskas („Saleziečių žinios“, 2007, 14 p.). Kiekvienas muzikos mokytojas žengdamas į

21 amžių turi suprasti: norint pasiekti, kad muzikos pamoka netaptų tik „pertraukėlė“ tarp „sunkesniųjų“ pamokų (L. Navickienė, 2001, 7 p.), privalo ieškoti būdų, kaip pateikti muziką, kad ji būtų suprantama, suvokiama bei patraukli.

Vienas iš svarbiausių muzikos mokytojo kompetencijos veiksnių yra sugebėjimas kūrybiškai interpretuoti ir pateikti muzikines žinias, pažadinti tų žinių prasmingumo supratimą. Ugdytinis, nesuprasdamas dalyko svarbos, nejausdamas pasitenkinimo savo veikla, paprasčiausiai praras motyvaciją domėtis ja, poreikį pamilti tokią muziką. C. Rogers teigia, kad pagrindinė mokinių nenoro mokytis priežastis yra beprasmiškumas, t.y. prievartinis, nukreiptas vieno reiškinio suvokimo, mokymasis (Rogers, 1969, p.55). Tokiam mokymuisi atstovauja senoji didaktikos kryptis, kuri orientuota tik į ugdymo rezultatą.

Norint, kad procesas būtų efektyvus, jis turi atitikti vaiko amžiaus tarpsnio psichines ir fizines galias, jis turi būti ne tik informatyvus, bet ir įdomus. O tai reiškia, kad svarbus vaidmuo atitenka mokytojo kompetencijai: kaip ir ką pateikti, kokius metodus parinkti, sugalvoti, kad ugdymo procesas mokiniams teiktų malonumą, naudą reikiamoms žinioms įgyti bei norą domėtis. Todėl pagrįstai skrajojanti frazė tapo P. Píkaso žodžiai: „Kiekvienas vaikas menininkas. Problema yra ta, kaip išlikti menininku užaugus“.

Mokytojui, siekiančiam aukštesnės kompetencijos, labai svarbu analizuoti savo ugdomąją veiklą (žr. 1 pav.). Tik tuomet galime išvėlgti teigiamus ar neigiamus savo darbo trūkumus ar privalumus. Mano nuomone, ugdymo kokybės analizė – tai vienas iš informatyvių metodų savo kompetencijų įsivertinimui.

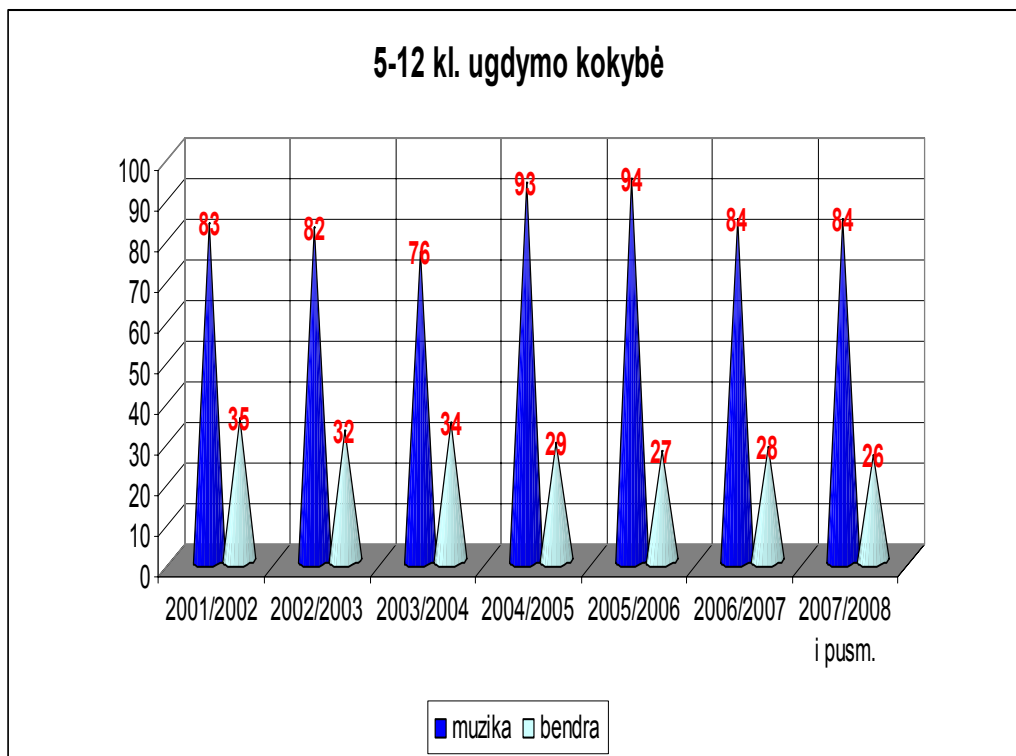

1 pav. Mokytojo kompetencijos ir savianalizės sąveika

Pateikėiu 6-erių metų savo darbo analizę toje pačioje mokykloje (nuo 2001/2002 m.m., kada joje pradėjau dirbti). Žemiau pateiktame grafike muzikos dalyko ugdymo kokybė palyginta su visų dėstomų dalykų ugdymo kokybe³⁷ (žr. 2 pav.). Ugdymo kokybė yra ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis ir priklauso nuo mokytojų kompetencijos. Iš pateikto grafiko matyti, kaip mokytojo kompetencijos augimas įtakoja mokymosi rezultatus. Nors bendra mokyklos ugdymo kokybė krenta, tai neatsiliepia muzikos dėstomam dalykui. Galima teigti, kad mokinių motyvacija ir noras mokytis su

³⁷ Ugdymo kokybė tai 7 – 10 balais besimokančių mokinių skaičius, išreikštas procentais

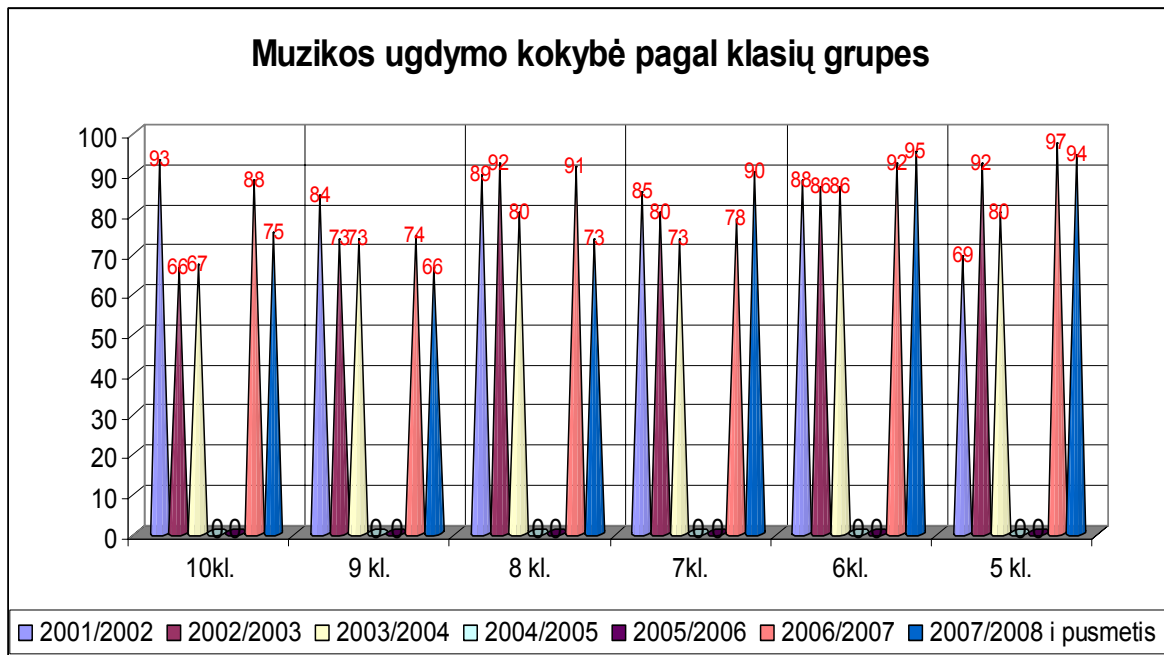
kiekvienais metais mažėja, bet augant mokytojo kompetencijom, taikant pamokose vis įvairesnius ir labiau vaikams priimtinus mokymo metodus, galima pasiekti tikrai neblogų rezultatų. Tai gerai iliustruoja 2003/2004 m.m. ir 2006/2007 m.m. rezultatų sugretinimas: jeigu bendroji ugdymo kokybė nukrito 6 procentais, tai muzikos dalyko pakilo 8 procentais. 2004/2005 ir 2005/2006 m.m. muzikos ugdymo kokybė labai aukšta, kadangi buvo išanalizuoti 11 ir 12 klasių duomenys, kuriems muzika – pasirenkamas dalykas, o 5-10 klasėse mokytojų tarybos sprendimu buvo priimtas vertinimas iškaita. Todėl tų klasių grupių duomenys analizei nebuvo naudojami.

2 pav. 5 – 12 kl. ugdymo kokybė

Taip pat pastebimas muzikos dalyko ugdymo kokybės kritimas (6 proc.) 2003/2004 m.m. Kodėl? - Jeigu žmogus nestovi vietoje, nesivadovauja jau nusistovėjusiomis normomis, o ieško kažko naujo, taiko įvairesnius mokymo metodus, kurie gal ne iš karto, bet po tam tikro laiko duoda teigiamų rezultatų, tai – vienas iš mokytojo kompetencijos įrodymų (nes 2006/2007 m.m. ugdymo kokybė išauga 8 proc.). 2007/2008 m.m. analizuojami I pusmečio duomenys, o jie, remiantis daugiametės statistikos duomenimis, dažniausia būna žemesni už metinius. Todėl galima daryti prielaidą, kad ir muzikos metinis įvertinimas, ir ugdymo kokybė bus aukštesnė. Tie svyravimai - tai natūralus mokytojo paieškos procesas. Jei tik bus sustota, netobulėjama, tai ši stagnacija po kurio laiko duos tikrai neigiamus dividendus ugdymo procese.

Nagrinęjant muzikinio ugdymo kokybę pagal klasių grupes (žr. 3 pav.) matyti, kad ji 7 kl., 6 kl., 5 kl. (sąlyginai) auga, o 10 kl., 9 kl. ir 8 kl. 2006/2008 m.m. krenta. Tai gali priklausyti tiek nuo subjektyvių, tiek nuo objektyvių priežasčių. Tačiau svarbiausia, kad mokytojas analizuodamas savo darbo rezultatus ir priežastis, lėmusias tokį išsidėstymą, pasitelkdamas savo kompetenciją gali numatyti tolimesnius veiksmus pasirenkant ugdymo strategijas.

Taigi, galima teigti, kad norint, jog ugdymas būtų efektyvus, jis turi: atitikti vaiko amžiaus tarpsnio psichines ir fizines galias; būti ne tik informatyvus, bet ir įdomus. O tai reiškia, kad svarbus vaidmuo atitenka mokytojo kompetencijai: kaip ir ką pateikti, kokius metodus parinkti, sugalvoti, kad ugdymo procesas mokiniams teiktų malonumą, naudą reikiamoms žinioms įgyti bei norą domėtis³⁸.

Išvados

- ✚ Nauja mokymosi medžiaga ir patraukli jos pateikimo forma patenkina mokinio smalsumą.
- ✚ Kuo pedagogo kompetencija aukštesnė, tuo mokymasis tampa išradingesnis, prasmingesnis, prieinamesnis, suprantamesnis etc.
- ✚ Gebėjimų, vertybių, žinių, požiūrių, asmeninių savybių visuma, įtakojanti teigiamus veiklos rezultatus, yra kiekvieno mokytojo kompetencija, turinti tendenciją nuolat augti.
- ✚ Naujai ugdymo kokybei reikia mokytojų kompetencijos proveržio.
- ✚ Ugdymo kokybės duomenų išsibarstymas parodo mokytojo paiešką kelius siekiant aukštesnės kokybės.

Tik nuolatinė pasiektų duomenų analizė gali parodyti, ar mokytojo pasirinkti metodai ir mokymo(si) strategija duoda rezultatą. O tai reikalauja tam tikros kompetencijos (duomenų apdorojimas, sugebėjimas analizuoti, priimti sprendimus, planuoti ir t.t.).

Atgal

³⁸ Autorė pranešimo teiginius grindė mokinių piešiniais, iliustruojančiais Beethoveno Simfonijos Nr.5 I dalies dinaminę kėrivę, Sen-Sanso „Karnavalo“ herojų charakterius, Balsio „Eglės - žalčių karalienės“ vyraujančių būsenų panoramas ir kt.

Tai šeštasis publikacijų ciklo „Žiniasklaida – pagrindinė šių dienų asmenybės auklėtoja“ (pradžią žr. PAPA-24 – PAPA-28) straipsnis

Tolerancija amoralumui – naujas auklėjimo metodas?

Solėja Karalienė, teisės magistrė

„Mokykla apgina žmogų be sielos...“,- taip 2008 m. balandžio 29 d. LNK laidos „Paskutinė instancija“ vedančioji užbaigė reportažą apie egzekuciją, įvykdytą prieš moksleivę miestelio bažnyčios šventoriuje. Laidoje be kita ko gvildentos ir šį įvykį sąlygojusios priežastys. Paminėsiu tik svarbiausias:

- ✚ nukentėjusios merginos socialinė padėtis žemesnė už kšasėje besimokančių bendramokšlių. (Nejučiomis prisiminiau posakį: „Panoro višta apsigyventi povų tarpe“...);*
- ✚ jos tėvai – asocialūs,- nesugeba tinkamai tvarkytis namuose, šeimos išlaidos viršija pajamas, jie nesirūpina paauglės apranga... (Ir vėl pagalvojau: konkretus pavyzdys griaua fundamentinį pedagogikos principą apie lemiamą šeimos poveikį vaiko asmenybei. Juk, sutikime, vietoje to, kad „merga“ – šis žodis TV laidoje ne kartą nuskambėjo – papildytų tėvų uliavonių kompanija, tai ne – ji nori mokytis! Akįvaizdu, kad ją reikia deramai pamokyti!);*
- ✚ „merga“ peržengė bet kokias padorumo ribas – panoro draugauti su „aukštesnio luomo“ vaikiuku...! (Manyčiau, čia jokie komentarai jau nereikalingi: ir pradinukui aiškų, kad tokių faktų toleravimas tautos elitą vestų link išsigimimo, degeneracijos...);*
- ✚ mokiniai vis dar rezonuoja, t.y. prisimena panašaus turinio LNK 2007 m. gruodžio 11 laidą, kai Jonavos gimnazistė įgyvendino bendramokšlių „auklėjamasias pastangas“ – gyvybės nutraukimui pasirinko sunkiasvorio traukinio ratus...*

Paskutinį faktą norėčiau kiek išsamiau pakomentuoti. Pirmiausia apgailėstauju, bet iš pagrindinės mokyklos vadovų lūpų taip ir nesupratau to ugdytinių rezonanso turinio: jie krentasi, kad nesiseka pakartoti Jonavos gimnazistų pasiekimų (sakysite – juodas jumoras?), ar gailisi tų veiksmų, kuriuos padarė (čia jau aš pasakysiu – juodas jumoras...). Kodėl? - Ogi todėl, kad Mokyklos pozicija, nors ir ilgai eteryje lemenama (remiantis anoniminių psichologų autoritetu?) dėl mokinės egzekucijos, taip ir lieka neaiški. Antra vertus, ugdytojų moralinė paradigma tampa akįvaizdi, kai mokyklos direktoriaus pavaduotoja su akįvaizdžiu pasitenkinimu pareiškia: „po inci-

dento skriaudikės motina dėkojo už mokytojų toleranciją jos dukros atžvilgiu“. Beje, tai atrodo – pirmoji auklėjamoji priemonė, kurios ėmėsi mokykla.

*Tačiau „tolerancija“ akivaizdi ne tik skriaudikei. Ji „adresuojama“ visoms priežastims, kurias ironizuojančiai paminėjau šio straipsnio pradžioje: **tolerancija socialinei diskriminacijai, paniekiančiam požiūriui į asocialias šeimas, tautos elito adoravimui...** Kodėl taip teigiu? - Ogi todėl, kad šios priežastys, nors ir įvardijamos kaip išprovokavusios egzekuciją, tačiau jų šalinimui jokių priemonių mokykla nesiima. Esant tokioms vertybinėms orientacijoms už posūkio jau matosi neapykanta kitokiai odos spalvai, neįprastai akių formai, netradiciniam gyvenimo būdui... Beje, pastarąsias **pasekmės** staiga suskubo smerkti politikai, tačiau mokykla jų (pasekmių) atžvilgiu išlieka tolerantiška... Taigi, kaip bebūtų banalu, tačiau blogio šaknys slypi Mokykloje... (Ir todėl prie juodojo jumoro taip pat priskirčiau TV operatoriaus pastangas bent porą kartų ekrane parodyti Tautinės Giesmės tekstą, kabantį ugdymo institucijoje, ir raginantį: „Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!“)*

Kokių dar konkrečių priemonių ėmėsi Mokykla prieš egzekucijos dalyvius? - Ogi iš mokinių komiteto buvo pašalintos dvi jos narės, dalyvavusios minėtame „pasismaginime“... Ši „priemonė“ 100% atitinka autoritarines auklėjimo tradicijas (iš kurių mokykla privalėtų išsivaduoti, nes to reikalauja švietimo reformos strateginiai dokumentai). Todėl nuo komentarų susilaikysiu.

Dar prisiminkime, kad reportažo metu miestelio seniūnė ir socialinė darbuotoja sutartinai tikino, jog savo galimybių ribose padarė viską: apsilankė nukentėjusios moksleivės namuose, nupirkę jai naujų drabužių, kad būtų mažiau pastebima socialinė nehygybė...

Taigi galime reziumuoti: egzekucijos kaltininkai nustatyti ir imtasi atitinkamų priemonių (kaip minėjau, kaltininkės motina dėkinga už tolerantumą jos dukros atžvilgiu, dvi mokinės pašalintos iš mokinių komiteto, o seniūnė ir socialinė darbuotoja nupirkę naujų drabužių...). Problema išspręsta?

Įdomu, kiek atsirastų e-žurnalo skaitytojų ar TV žiūrovų, kurie į šį klausimą atsakytų teigiamai? - Norėčiau galvoti, kad nedaug. Jeigu šis mano spėjimas pasitvirtintų, tai teiktų vilčių, kad:

- + *ne tik įvardijame šiuolaikinius Mokyklos „kūno ir dvasios sopulius“, bet ir regime jos abejingumą pūliuojančių žaizdų gydymui (juk paveldėtos autoritarinės auklėjimo priemonės demokratinėje valstybėje, į kurios statusą norėtume pretenduoti, galėtų nebent tikti į publikacijų ciklą, kurio pavadinimas – „Mokyklos anachronizmo pavyzdžiai“);*
- + *suprantame būtinybę imtis inovatyvių auklėjimo metodų (jų galima rasti kiekviename PAPA numeryje), nes tradicinės priemonės nėra adekvačios susidariusiai amoralumo situacijai neutralizuoti.*

*Neneigsiu, jog reportaže mėginta įvardinti ir kitas priežastis, nulėmusias tokį nepilnamečių elgesį. Pavyzdžiui, mokyklos direktorė kaip vieną iš egzekucijos priežasčių įvardijo dar 2007 m. gruodžio 11 d. laidoje „Paskutinė instancija“ mokinių nužiūrėtą „veiklos modelį“ (patvirtinantį tezę – „žiniasklaida – blogio akademija“?). Išgirdome taip pat prokuroro siūlymą mažinti amžiaus ribą, nuo kurios būtų galima paauglį traukti baudžiamojon atsakomybėn ir pan. Tačiau ypač norėčiau akcentuoti priežastį, kuri tą vakarą „Paskutinėje instancijoje“ nors ir buvo mėginta įvardinti, bet galėjo likti nepastebėta. Tai – **netinkamai pasirinkti švietimo reformos prioritetai**. Kitais žodžiais, moksleiviai, verčiami isiminti sunkiai suvokiamus žinių kėkius, nebesugebėdami jų taikyti praktikoje. Ir dar: **Mokykla visiškai ignoruoja strateginių švietimo kaitos dokumentų pa-***

grindinius tikslus, kurie pirmoje vietoje akivaizdžiai akcentuoja mokinio asmenybės vertybių puoselėjimą. Todėl kol Mokykla neatsipeikės (šioje situacijoje žiniasklaidos vaidmuo neįkainojamas!), tol Tėvai arba ramins tiek fiziškai, tiek moraliai luošinamus vaikus, arba degios žvakutes ant vaiko kapo... Tačiau šios liepsnelės tunelio gale šviesos neižiebia...

Pagarbiai

Solėja

Atgal

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Auklėjimo baruose

*Ilma Agajan, Gargždų „Vaivorykštės“
gimnazijos dorinio ugdymo (etikos)
mokytoja metodininkė, užsienio kalbos
(rusų) vyr. mokytoja*

Seminaro sėkmė

2008 m. kovo 20 d. Gargžduose vyko testinis, jau tradiciniu tapęs, Klaipėdos rajono, Klaipėdos ir Šiaulių miestų etikos mokytojų seminaras - susitikimas „Idėjų mugė“. Seminaro metu pristaciau projektą „Piliietinių ir demokratinių vertybių ugdymas taikant inovatyvius metodus“ ir L. Navickienės, S. Karalienės, A. Navicko, A. Piličiausko knygą „Grožio ir gėrio link“.

Knyga sukėlė didelį mokytojų susidomėjimą, norą atidžiai susipažinti su autorių siūlomais inovatyviais darbo metodais, išbandyti juos dalykų pamokose ir klasės auklėtojo darbe.

Pridėdau kėletą nuotraukų iš seminaro.

*Pagarbiai,
Ilma Agajan*

Atgal